नं० ५२२५

नाम - शतपथ ब्राम्हणम् अश्वमेधकाण्डम्

कर्ता - x

पत्रसंख्या - ७३ पत्राणि सं० — २६४७

विषयः - ब्राम्हणम्

𑇕𑇑𑇑𑇕 5115

Missing

1 to 4, 15, 23 to 25

74 double

𑇕𑇐𑇒

F = 74

श्रुवं

...सा ना पोथ

॥ देवदत्त ने पोथी मुकन्दर ने स्वरे ले ला पे ..... ॥
॥ गोरी ..... ॥ गो देवदत्त नि पाथि ला ..... धनी ..... देव ॥
॥ ले ला पे ..... मोल ..... नि शी ..... सूर्य देपुसा के श्री ॥

ओ ॥ दुर्गा ..... भी ..... पोथी ..... है

॥ श्री गणेशाय नमः ॥ संवत् १९ मात ...
॥ ज्येष्ठ वदी १ पड वो शुक्करवार ...
रवो ती यां रड प ..... सी ...

सर्वं हुतमेवैनं जुहोत्यस्कंदायास्कन्नं हि तद्यद्धुतस्य स्कंदति सर्वं ह जु
संमिता वै स्वर्गो लोकः स्वर्गस्य लोकस्याभिजित्यै ॥ ॥ तदाहुः
संमिता जुहुयात्परिमितमवरुंधीत यद्ध्यमितां परिमितास्ये वा वस
धात्त्वा वै ह प्रजापतिरात्त्वा क्रीयासव्वा च्छ हमश्वमिय संस्त्वाप
यामिति स सं स्थितेनेवा तजं इं व रामीति ॥ २ ॥ च्युते ये स्वाहेति ॥
च्येन पए वैनं जुहोति सोमाय स्वाहेति सामाय्येवैनं जुहोत्यपां मो
दाय स्वाहेत्यद्भ्य एवैनं जुहोति सवित्र स्वाहेति सवित्र एवैनं जुहो

तिग्घायवेस्वाहेति ग्घायव॰ ए। विनंजुहोति विष्णवेस्वाहेति विष्णव॰ ए। वि
नंजुहोतीन्द्राय स्वाहेतीन्द्रायेविनंजुहोति बृहस्पतये स्वाहेति बृह
स्पतय॰ ए। विनंजुहोति मित्राय स्वाहेति मित्रायेविनं॰ जुहोति वरुणा
स्वाहेति वरुणायेविनंजुहोत्यथैतावंतोदेवास्तद्देवा॰ स्तेभ्य॰ ए। वि
नंजुहोति पुरस्ताज्जुहोति परांडि॰ वावेस्वर्गोलोकः स्वर्गस्यालोक
स्यानिजित्यै॥ ३॥ ईश्वरो वा एष॰॥ पराङ्स्वर्गदघोर्यः परात्वानाहुती
र्जुहोति पुनरावर्त्ततेऽस्मिन्निवर्त्तलोकेप्रतितिष्ठत्यथैताः हवा वसवः

त्याः ५६

स्य

स्य स्तु ॐ स्कंति मुवा वा स्कंदाया स्कन्न ऽहितघहुतस्य स्कंदति ॥ घ ॥ घ्या
वेहविषाहुतस्य स्कंदेत ॥ एवमेतन्पशोः स्कंदति यं घो हितमनाव
घ्रेमुत्सृजेत्तिपदूपाणिजुहोति सर्व्वहुतामेव नेजुहोच यस्कंदाया
स्कन्नऽहितघहुतस्य स्कन्दति हिंकारायस्वाहाहिंकृताय स्वाहे
चैतानिवाच्य स्य स्वरूपाणि तान्यवावरुंधे ॥ पा ॥ तदाहुः ॥ ने च्य मा
हुतिर्हिंसैषा प्राणानेता हो तव्या उच्यते प्यास्वल्वाहुरन्त्रवाच्य स्यमे
वः संन्तिष्ठ तेपदूपाणि जुहोति हेतव्याए ॥ ब वेतिविहिर्द्धावाहत

मायुतन्नाचरेतिच्चारवर्त्मसोजनयतिर्वस्यानायतनेनत्राग्नेसाहुं
तीर्जुहोति ॥१॥ सावित्राणिवाष्टः पुरस्तादुहुंयसहदेवंस्तुषा
हवनीयंजुहोत्याग्नेयतनएवाहुतीर्जुहोतिमास्मिन्नाचरेद्यंजनयतिव
स्य वेन्नस्य वेजुहोतियद्वसंतत्याच्चवाचछिदाय ॥७॥ तदाहुः
स्य वेन्नस्य वेजुहुयात्पशुनिर्वच्धतंपापीयांस्यात्स्नद्धवास्ता
त्तत्पशु निर्वध्यात्तनपापीयान्नवचच्ष्टावलारि ८ शतंजुहो
च्चष्टावचतारि ८ शादस्सराजगतीजागताः पशवोजगत्यैवास्मै प

व रुं घ ऽ एक मु ती रितं गुहा तित स्मादेकः प्रजा स्वधुकः ॥ ८ ॥ बाल

॥ प्रजापतिरेव भेधमस्तजत ॥ सोस्मात्स्व ष्टः पराङ्. स दिशो नुप्रा

विशात्तं देवाः स्त्रिषमे छंस्तमिद्विनिरच्छायंजन्तं तमिद्विनिरच्छे

छंस्तमिद्विनिरच्छविंदन्यदिमिष्टिनिचेजातु ष्यामवतन्मे ययं पन्नमान्या

चिच्छति ॥ २ ॥ सा विद्या नवन्ति ॥ उ यं वि स विता या वा त्र्य स्यां निलयतं

यो न्या त्रेत स्यां वा वत मत्ते विंदंति न न वा इ मां वक्ष न तिये ज्ञा ष्टी

त्यत्तमहेतिय त्सा विद्या न वेत्य प्या प्य वा त्ते वित्या ॥ ३ ॥ तदाहुः प्रवा

एतद्ध सोमो मीयते स त्पुराडू इति स चैनं ... ध्यायव त्ते यत्रीति स तस्यायं स्तुतीर्ज्जुह्व
तिर्मा विसृतिः स्तो ... मोरा चिः ह्म त्ते विनं दोभरात् तस्मात् तस्यायं मत्त
भ्याः स्वपरा वस्व स्तेस्मान वं च प यस्मात रिष्टिं निर्यजत इ ... त्य विनं को
तस्माद्दिवा नाभ्येव एति यद्धव सायं स्तुतीर्ज्जुहोति प्रातरिष्टिं निर्यजन्त
योग ह्येम मेव तत्पुजमानः कु(य)पंति तस्मात् पचति तेन यज्ञेन यजते ह्येषः
सज्ञानां योग हेमो न वति ... स्त्राणां ... पवा एतस्मात् ता ... रीपद्व को
म ... स्व मेव न यजते यदावेपुं ... बः स्वियं गच्छति वीणा ... सेयं वायेति

ब्राह्मणौ वीणागाथिनौ संवत्सरं गायतः श्रियै वा एतद्रूपं यद्वीणा श्रिय
मेवास्मिंस्तद्धत्तः ॥१॥ तदाहुः यदुभौ ब्राह्मणौ गायेतामपास्माच्छ्रीः क्रा
मेद्ब्रह्मणो वा एतद्रूपं यद्ब्राह्मणो नावै ब्राह्मणे श्रीऽरमत इति ॥२॥ यदुभौ
राजन्यौ अपास्माद्ब्रह्मवर्चसं क्रामेत्क्षत्रस्य वा एतद्रूपं यद्राजन्यो न वै
क्षत्रे ब्रह्मवर्चसं रमत इति। ब्राह्मणोऽन्यो गायति राजन्योऽन्यो ब्र
ह्म वै ब्राह्मणः क्षत्रं राजन्यस्तदस्य ब्रह्मणा च क्षत्रेण चोभयतः श्रीः
परिगृहीता भवति ॥३॥ तदाहुः यदुभौ दिवा गायेतामपच्छ्रीः क्रामे

ष्टीः स्या ब्रह्मत्तो वा एतद्रूपं यदीहर्यैदा वेद्रा जाकामयेत प ब्राह्मणो
जिह्मा तिपापीयां स्युश्च वन्ति ॥ ५ ॥ षड्विनोनन्तौ च्च पासा ब्रह्मस वर्चसं कामे
ध्रैच्चस्य वा एतद्रूपं यद्व्राविर्नेवे स्वात्र ब्रह्मवर्चसं ऽ रमत इति ह्रिं वाङ्मा
त्मा णागायति न रू ऽ राजन्य स्य पोहा स्य ब्रह्मणाव वक्ष्याण्यो न ह्य तः
श्रीः परिगृहीता भवतीति ॥ ६ ॥ च्चैयजेत स्य दद्यादिति । ब्राह्मणाणा
यता ह्य परत्रैवि ब्राह्मणस्य परा मर्त्तेने वेन ऽ सोम द्वयती स्य युध्यतस्य
मुः ऽ संग्राम मजयदिति राजन्याय द्वे राजन्य स्य वीर्ये वीर्यं त्तोवि

२८

सु १   ति

प्रश्न १३

न६ संमर्द्धयतीत्युक्तस्त्री । न्यागाप्यागाय्यतितिस्रो न्यः षड्भूपद्यं न्तेषड्ऋत
वः संवत्सरस्य ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठति ता न्याऽ६ शीतं ददाति श्री
तायुर्वै पुरुषः शतं तेंद्रिय आयुरेवेंद्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते॥ ६॥ ब्रा स ॥ ॥
॥ प॥ बिनुम्मो ग्रावतुः पिवित्ता इयं वै माता सोपिता न्यामेवैनं प
रि ददात्प्याम्यसि इत्यासीतिश्यास्वैवैनं न्तत्स्माच्छिष्टाः प्रजाजायंन्ते
सो स्मिमयासीत्युपात्यावैनं नयति तस्माद श्चः पश्यन्नात्यति तस्माद श्वः
पश्यनां६ न्वेवंच्यं गच्छेत्युर्वोसि सम्प्रियिरसि वोऽसीति यथा यजुरेवैत

हृषासिन्नमणा ऽसीतिमि पुनस्त्वायस्पुर्नामासिद्धिगुर्नामासीच्येम
वा ऽथ स्वस्य पियं नामाधेयं त्रियत्तो वेनं नाम्नानिवदति तस्माद पा
मित्रो संगत्य नाम्ना चेदन्ति वदातात्व्यात्पृ ऽसमेवजा[illegible]ना ते।।
ऽथादित्यानां पश्चात्चिहीति। ऽथादित्याना वेनं गमयति दवा ऽथार
शापालार एतं दवेच्यो स्वंमधाय प्रोक्तिति ऽरस्तातति शातं वेलैत
ऽपाराजपुत्रा ऽथा शापालास्त ऽप एवेनं परिददाता हिरंतिरिहु
र मनतामिह हृतिरिहस्व हृतिः स्वाहेति संवत्सरमाहुतीजुहाति

तेऽआ ०

पा न्त्रे यस्य बंधनं तान्नि रे वितं बध्नाति तस्मादेषः एको बंध·
षोडश न बध्नंति ता ऽ सा वा च एषस्य बंधनं तानि ताविनं बध्नाति तस्मादेषः
एषमुक्तो बंधनमागच्छति षोडश न बध्नी रत [illegible]
[illegible] नं न जहाति ॥ २ ॥ रा ज्ञं वा च अस्थाम धः । राज्ञ एते
ग्या यच्छेत्त राज्य ऽ रजन्त्यात सं यत ऽ द्वं गच्छेति राज्ञो वा तद्राज्ञ
नवं तत्पथे नोद्वं गच्छेत्ति राज्ञा तत्क्षव छिपं ता । तस्माद्राज्ञ एष मधे
न यजेते परा वा एष सिंचा ता ता बला ऽ एषमाधनयंजते पच मित्रा ऽ
यं बिंदर न्यश्रौ स्पहिं छिंत्य तं पापीया च वस्य पान्न मानीय त्रा त्त यु

न्य रौ १

, पाप यां तस्या छत्तं क व विनारद्वेतिय त्तस्य संत्त स्य
ग्या वा छेदा य न

१०

10

सेवत च प्रायश्चित्तिः ॥ ३ ॥ ब्राह्मणं ॥ ६ ॥ प्रजापतिरकामयताश्वमेधेन य
जेयेति सोऽश्राम्यत्स तपोऽतप्यत तस्य श्रान्तस्य तप्तस्य सप्तधात्मनो देवता
अपाक्रामंस्सा दीक्षाऽभवत्स एतानि वैश्वदेवान्यपश्यत्तान्यजुहोत्तैर्वै
स दीक्षामवारुंधे यद्वैश्वदेवानि जुहोति दीक्षामेव तैर्यजमानोऽवरुंधे
चहं जुहोत्यन्वहमेव दीक्षामवरुंधे स सप्त जुहोति सप्त वै ता देवता अपा
क्रामंस्ताभिरेवास्मै दीक्षामवरुंधे ॥ ॥ अपवा एतस्य प्राणाः क्रामन्ति
य दीक्षामतिरेचयन्ति सप्ताहं प्रचरन्ति सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्राणा

धेप

दा द्वादशाहे रथान्येन प्राणोदी सामवंस्थेत्वेभ विनन्नदेवतां जुहोति आदि

तो वेद वाव्याहृतऊमेलोकास्ता मेव वीर्यं एषु लोकेषु प्रतितिष्ठति ॥२॥

तौ एकविंशतिः संपद्यंते द्वादशमासाः पंचर्तवस्त्रय इमेलोका असावा

दित्य एकविंश आस्तद्देवं नत्रं सा श्री स्तदाधिपत्यं नत्रं ह्रस्य स्वविष्टपं तस्मा

देकविंशमस्तुते ॥३॥ त्रिंशतमोङ् नगाणि जुहोति ॥ त्रिंशाद नत्रसा विराडि

राज्यमश्नुते तत्रमन्त्रैर्नत्रस्यैवान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै वचार्यो ङ्न गाणि जुहो

ति त्रीणि वैश्वदेवानि सप्तदश संपद्यन्ते सप्तावै शीर्षण्याः प्राणाः प्राणा दी ॥

सो प्राणेन वाऽस्मै प्राणान्दीसामं व स्रुवे तस्मोर्हि तिमुत्तमां गु होति प्र स्तुते
मसयु च्छाय॥५॥ आ॥ ऽस्ता॥ ६॥ प्रजापतिरश्वमेधमसृजत। सस्रष्टः प्रचीम
श्री ना ऽस्य सामतं तद्विश्वादेवा अनुदयच्छन्याद्धश्वादेवानि जुत्स्नात्वश्वमेध आस्ये
वा धात्ये॥ ॥ ॥ काय स्वाहा। कस्मै स्वाहा। कतमस्मै स्वाहेति प्राजापत्यं मुखं
करोति प्रजापतिमुखान्निरवेनं देवतानि सृ पच्छति॥ स्वाहाधिमाधीता
य स्वाहा॥ मनः प्रजापतये स्वाहा। चित्तं विज्ञातायेति यदेव सर्वो संब्रास्य
ताऽन्नदत्ता॥ २॥ अदित्यै स्वाहा। अदित्यै माह्यै स्वाहा। अदित्यै सुमृडीकायै

वा

स्वाहेति । यंच्च दिति रनाय वे र्नमुप छति ॥ ५ ॥ सरस्वत्यै स्वाहा । सरस्वत्यै

पावकायै स्वाहा । सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहेति हेवा । ग्वैसरस्वती प्रावेवावे नमु

पछति ॥ ६ ॥ पूष्णे स्वाहा । पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा । पूष्णे नरंधिषाय स्वाहेति

पशवो वै पूषा पशुनेवैतद्वै नमुपछति ॥ ७ ॥ चक्षु स्वाहा । चाद्वन्तरीषाय

स्वाहा । चक्षुपुरुषा रूपाय स्वाहेति चक्षुर्वे पक्षो नोमि पुनाना ॥ ८ ॥ रूप

वेंदुत्पार व नमुप छति ॥ ७ ॥ विश्वाव स्वाहा । विश्वावस्वा विनिन्नूयपाय स्वाहा

विश्वाव शिपिविष्टाय स्वाहेति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेवैतद्वे नमुपछति । वि

ष्यो देवस्य त्वेत्यरिति हस्मो हुतिमुत्त्वमां जुहोतीयं वैत्यस्मो हुतिरस्कामेवांत
तः प्रतितिष्ठति ॥८॥ ब्राह्मणं ॥८॥ आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जा
यतामिति ब्राह्मण एव ब्रह्मवर्चसं दधाति तस्मात्पुरा ब्राह्मणो ब्रह्मव
र्चसी अजा ह ॥१॥ आ राष्ट्रे राजन्यः शूर इष[illegible]व्योतिव्याधी महारथो जा
यतामिति राजन्य एव शौर्यं महिमानं दधाति तस्मात्पुरा राजन्यः शूर इ
षव्योतिव्याधी महारथो जज्ञे ॥२॥ दोग्ध्री धेनुरिति धेन्वामेव पयो दधाति
तस्मात्पुरा धेनुर्दोग्ध्री जज्ञे ॥३॥ वोढानड्वानिति अनडुह्येव बलं दधाति

बलं दधाति

तस्मात्पुरा नद्यान्वोढाजरे॥४॥ आशुः सप्तिरिति अश्व एवं जवं दधाति तस्मा
त्पुरा श्वः सर्वोजाय॥५॥ पुरंध्रिर्योषेति॥ योषित्येव रूपं दधाति तस्माद्रूपि
णी युवतिः प्रिया जायुका [illegible] जिष्णू रथेष्ठा इति राजे
न्य एव जैत्रं महिमानं दधाति तस्मात्पुरा राजन्यो जिष्णुर्जज्ञे॥७॥ सभे
यो युवेति ॥ एष वै सभेयो यो युवा यः प्रथम वयसि तस्मात्प्रथमवय
सी सभेयः प्रियो नाथुकः॥८॥ आस्य यजमानस्य वीरो जायतामिति
यजमानायैव प्रजायां वीर्यं दधाति तस्मात्पुरा जानस्य वीरो जज्ञे॥९॥

॥१३॥

॥ यजुर्वेद पाठकः ॥ १५४ ॥ [illegible] ५४

निकामेनिकामेनः पर्जन्यो वर्षत्विति निकामे निकामे वेत्तच पर्जन्यो वर्ष-
त्विति यत्वेतत्तेन यज्ञेन यजन्ते फलवत्यो न ओषधयः पच्यन्तामिति फलवत्यो
ह्येतत्तासामोषधयः पच्यन्ते यत्वेतत्तेन यज्ञेन यजन्ते योगक्षेमो नः कल्पतामि-
ति योगक्षेमो ह्येतत्तस्य कल्पते यत्वेतत्तेन यज्ञेन यजन्ते ॥ कृताः ब्राह्मणं
योगक्षेमो न वर्तितः ॥ ब्राह्मणं ॥ ६ ॥ प्रथमोऽध्यायः ॥ प्रजापति[र्दे]-
र्देवेभ्यो यज्ञान्व्यादिशत् स आत्मन्नश्वमेधमधत्त ते देवाः प्रजा-
पतिमब्रुवन्नेष वाव यज्ञो यदश्वमेधोऽपि नोऽत्रास्तु भाग इति तथे

मा ६ तस्माद्युचैतेन यज्ञेन यजन्ते ४

१

२३॥

ताननहोमानकुर्य्यद्यदन्नहोमाञ्जुहोति देवानेव तत्प्रीणाति । सो

ज्याज्येन जुहोति । तेजो वा आज्यं तेजसैवास्मिंस्तत्तेजो दधाति । यो नवनी

तोत्पतनाद्देवानां प्रियं यन्मधु तदाज्यं प्रियेणैवैनां धाम्ना समर्द्धयति । न तु

सक्तुन्निर्जुहोति । देवानां वा एतद्रूपं यत्सक्तवो देवानेव तत्प्रीणाति । धा

धानानिर्जुहोति । अहोरात्राणामेव तत्प्रीणाति । लाजाञ्जुहोति । नक्षत्रा

णां वा एतद्रूपं यल्लाजा नक्षत्राण्येव तत्प्रीणाति । प्राणा यस्या हृतिपानाय स्वा

हेति नामग्राहं जुहोति नामग्राहमेवैनां स्वर्गे लोके प्रीणाति स्वाहा व

अहोरात्राणां वा एतद्रूपं यद्धानाः ८

ऋग्ब
च १२

१४

तं उरुते तस्माद्गुरोः सर्वाग्निर्नावुकः ॥४॥ सारस्वतं सोम[illegible]षी मधस्था

[illegible]चोः स्त्रीरेवतं दशगाः उरुते तस्मात्त्रिगुयः सोनुवर्त्मा ना नावुका

[illegible]ग्या स्त्रि ना[illegible]सनामा बा[illegible]काः ॥ बाकोरवबलं धत्ते तस्माद्गुणा बा

हु बली नावुकः ॥५॥ सोमापो लघुरूपामंना म्यां प्रतिष्ठा मर्वे तं उरुते उ

[illegible]एतस्मात्मेव प्रतितिष्ठति ॥६॥ सोर्ये यामो [illegible]तं व[illegible] [illegible]

क वाव [illegible] वते उरुते तस्माद्गुणा संच[illegible]करोति ॥७॥ चा[illegible]

म[illegible]सा[illegible] [illegible]रवबलं धत्ते तस्माद्गुणा रबली नावुकः ॥८॥

सा[illegible]

वायव्यं श्वेतपुष्कुरुत्से यमेवातं ऋरुतेतस्मादु त्सेयं प्रजा नयेनि सं अयं वै
डायस्व पसणय द्विहतं यज्ञस्य संडुतायेद्वे स्मचो वामनो यज्ञो वै विष्णु र्यज्ञे
ए यान्नेतः श्वतेतिष्ठति ॥५॥ नेवारत्ति पंचदशापर्यग्याः पञ्चदशा वा च वै तिपवै
दशो वैवृज्ञो वीर्यं वृज्ञो वृज्ञेणैवैतद्वीर्येणापज्ञमानः पुरस्तात्पाप्मान
मपहते ॥६॥ पंचदशापंचशोए वितरेषु पंचदश्यो वै वृज्ञो वीर्यं वृज्ञो वृज्ञ
णैवैतद्वीर्येण यजमानो नितः पाप्मानमपहते ॥७॥ तदाहुः अपाहे
त्वेतः पाप्मानं हन्तारं एतेनास्त्रं वचि प्रजापतिं संस्करोति चन वै

॰ दꣳ सर्व्वमवृणत। यदवृणत ॥ २ ॥ तस्माद् वरो वपुः स्मृ ... मे सूप ... स्ते ते ॥ स द
स्मो वै प्रजापतिः प्रजापतिरश्वमेधः अश्वमेधस्य वा [illegible] उक्थ [illegible]
तारं पुण्यो ऽक्षकं तं वा इदꣳ सर्व्वं तदिदꣳ सर्व्वमवृणत [illegible]
श्रीतां स्यादित्याहुः सम्मितो ह्येव जनं तद् रक्षतीनां [illegible]
स निषक्षी णां या व्रूहस्तु तत्का हह विद्वामदव्योऽप्यावास [illegible]
श्री दृद्दशी तानेतान् स्तोत्रान् विनयमन्तः श्रीणां मत्तिह [illegible]
यो ज्ञामदग्न्या आद्दिनरवा श्रीतती यात् प्रजापतिर्विजम [illegible] वैः स [illegible] वा [illegible] न्यथ

त्वेऽसं देवत्या समर्द्धयति तस्मा आमदग्नी निरवाप्रीति यावरं ख्यातद्धि
का॰ऽ एतत्षांवर्ये गपा। ।।नानु नाया यज्पापुरोनुवाक्या॰ अर्धेन्ति विंदाम एतत्षां
मविद्ये तनरषानु त्रक्रमंदृ तिनतपा ऊर्यचैतंवा व्यच्छोद्विडितारपत्रावः
वतिवति नोऽहतु वतुपामिनीन्नत्राय द्विशंक्रैतपो न्नायुषायज्जेमानं
व्यर्द्धयन्ति यतपा क्रैवन्ति तस्मात्स्फात्प त्पएका त्स्थाद वादवत्सार्दूता। रन्नत्रा
त्येवतर्द्धिरुं नतास्त्रकरामुत्रवत्मीनं करात्तुत्या न्यायुषे वयज्जेमानऽसम
र्द्धयति॥ ५॥ द्विरएमण्या श्चस्पशासो नवति। तामहमयामर्यैगपा।। ।।माय

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

शंखो विशस्वतद्ऽपदयो विशामेव तद्विशा समर्द्धयति वैतस्य रथट सूनऽचरतो
ऽस्य स्तावपं पातुर्षु नोवाऽग्नघ ऽत्तुष्टु त्तेषा दिवः स्वाया ऽमुविनंत्तोहि शिदश्म
च्यपपद्धेत सरूटस्तून पुष्पापानिर्वीऽग्नेष्पापुजा विततसः स्वायावनायान्याम
मद्धयति ॥ १५ ॥ ब्राह्मणं ॥ ॥ देवा वाऽग्नेष्वामाय पवमानं स्वर्गं लोकं न
प्राजानंस्तमश्वः प्राजानान्नाघदश्वमाधायाश्वेन पवमानाय सर्पति स्वर्गस्य लो
कस्य प्रज्ञात्यै पुच्छमन्वारभंते स्वर्गस्यैव लोकस्य समष्ट्यै न वै मनुष्याः स्वर्गं
लोकमंजसा विदाम्यावि स्वर्गं लोकमंजसा विद ॥ १ ॥ यदुद्गाता ऽऽद्रायेत ॥

१५

५

य पाप्मा क्षेत्र होतेन पपाय॰ नये स्ताह स्तोदपयुङ्क्ता तारमपरुध्या घमुर्ड्डी
पायद्वै ता। तत्यपाप्मा त्हत्र ज्ञों जसानुयादेव मेवितयजमानमस्याः स्वर्गं लोकं
मंजसानयति हिंकरोति पाप्मानमेव तद्धिंकारेणापहत एव सर्वं वाचोपारुंध्य न्नि
स्व हिंजनय पाप्मापगातारउपगायन्ति तावहक्तद्धि रांपदन्ति णसुवस्तोभं न्ना
मानं तस्योक्तं ब्राह्मणं ॥ २ ॥ ब्राह्मणं ॥ २ ॥ प्रजापतिरकामयत उभौ लोकौ
वभिजयेयं देवलोकं च मनुष्यलोकं चेति स एतान्स्तोभानपश्यत् ड्डाम्यां श्री
रायं स्वतानानुदन्नतेनिरिमौ लोकावभ्यरुंधयज्ञान्मिया वपशुभिरिमंलोकं

स्वार २ मुं २ ५ त्र४ ह्री १

मवाᳫंस्वरत्येषुर्मुमयं विलोकोमनुष्यलोकोप्यामेदेवलोकोयंमान्यन्मूनी
लन्नतश्ममेवर्तितेलोवंयजमानोवरूथ्येयदारण्येप्यान्मुतेः ॥ सयज्ञोप्यः सं ॐ ह्री
स्थापयेतासमश्वनः कामयुः समंतिकंग्रामयोर्ग्रामांत्तोस्यातांन्ने स्त्रीकाः
पुरुषेव्याघ्राः परिमोषिणोव्याधिनास्तस्करारण्ये घ्वजायेरन्
दारण्येवंश्वनः कामयुर्विदूरंग्रामयोर्ग्रामांतोस्यातामस्त्रीकाःपुरुष
व्याघ्राः परिमोषिणोव्याधिनस्तस्करारण्येनाजायेरन्नाऽऽरा
तदाहुः। चेपश्वोर्वा एषयदारण्यानितस्माहातव्यंयज्ञैरुड्याद्विपंयजमा

19

नमरात्यं मतं हरेयुरराज्य नागाहला रत्याः पशवोयं न जुहुयाद्घृते वेद्या

सं स्पादिति पर्यग्निकृतानारण्यानुत्सृजन्ति तन्नैवहुतं नाहुतं न यजमान

मरात्यं मतं हरन्ति न यज्ञवेशसं भवति॥३॥ ग्राम्यैः संस्थापयति

द्विंतापुत्रा [illegible] वनस्पतेः समध्वानः क्रामन्ति समन्ति वै स्यामाध्याय्नीमां लो

नवतानह्रीकाः पुरुषव्याघ्राः परिमोषिण आव्याधिन्यस्तस्करा अर

ण्ये [illegible] जायन्ते॥४॥ ब्राह्मणं॥२॥ प्रजापतिरश्वमेधमसृजत सो [illegible] स्मा

त्सृष्टः पराङैत्तं पङ्क्तिर्भूत्वा संवत्सरं प्राविशत्तद्द्वमासान्त्र च [illegible] वं [illegible]

पिः

[illegible]

स्यं पंवदशिविनि ...[illegible] मायुरं तमाश्रोत्र मास्यां पंवदानक्षि विष्वावासंवत्सरं द्वे मासा
नां वा एषा वर्तिमायुत्वं वदशिनो यत्वं वदशिनश्चालनानं द्वे मासा लेव
ते यजमानो वसंत्ययो ॥ तदाहुः श्चनवरुद्धावा एतस्य संवत्सराः न
वतियोमासु त्रवावेमासस्य नः संवत्सरं तत्ते तदुत्सृषवेसासामत्संवत्सरा
यश्वावेमासस्या निधवावे मासस्यान्यश्चना लेन तसासादवतत्संवत्सरं म
वरंत्व विवाएष श्रुज्ञया पश्चनिर्रसं यातपस्व र्गलोकं पराधंतिया म
वे कादशिनन्यः संवत्सरं त्तत्वे तदुत्सृषवेसंप्रति स्वर्गाल्लोको व

दकादश्विनीयआवेपशवरकादश्विनीयादेकादश्विनान्यभूनालभन्तेनस
र्गलोकमपराद्ध्नुतिनप्रजयापशुर्व्यध्यन्तो॥३॥प्रजापतिर्विराजमपश्यत्ता॥
सोऽस्मात्स्वर्गपरा।वो।साश्वंमेध्यंप्राविशत्तांदशिनिरस्नुत्रायुःतो
मान्नान्नांश्वाद्दशिनिरवास्यद्दशिनन्यालभन्तविराजमेवलेर्
जमानोवरुन्धेशतमालभन्तेशतायुर्वैपुरुषःशतेन्द्रियआयुरेवे
न्द्रियंवीर्यमात्मन्धत्ते॥४॥एकादशादशतन्यालभन्त॥एकादशाक्ष
रावैत्रिष्टुबिन्द्रियंत्रिष्टुब्वीर्यंत्रिष्टुबिन्द्रियमेववीर्यंस्पावरुन्धएका

देशांतरव्यालस्नतेद्दशवैपशोः प्राणुव्यात्सेकादशेः प्रात्पुरवपक्षंतसप्र
यतित्वेश्वदेवानयत्तिद्धिश्चदादावाच्चम्पोश्वाप्सेवसर्द्वेचायद्धवहुस्त्रप्र
नवंत्तितस्माद्धहुस्त्रपाःपश्चाद्वाव्यानास्त्रपानवत्तितस्माव्यानास्त्रपाःपश्चा
दः॥७॥आस्रेतां॥८॥पुंजन्ति वै धूमस्पं वरन्निमिति॥ च्चसोवाश्वादि
त्योब्रह्मरूणाममेवासमाश्चादित्यंपुनन्तिस्वर्गस्पलोकस्पसमष्ट्यै॥
तदाहुःपरार्द्धारतस्माप्यद्दोरतियस्पपशुरूपान्तेतामुत्रेदरतीत्यतं
स्तोतरान्नवपापुनरश्चमावर्तैयापिनइतिद्वायुर्द्विस्तातांतामवास्मारतस्प

रस्ताद्दधाति तपा नात्यति ॥ २ ॥ अपवा एतस्मात् ॥ तेज इंद्रियं परा
वः श्रीः कामं तिग्या श्चाम वैनयजात ॥ ३ ॥ वसवस्त्वांजंत्व गायत्रेण
छंदसेति महिष्यन्नति ॥ तेजो वा आज्यं तेजो गायत्री तेजसी
एवास्मिन् समीची दधाति ॥ ४ ॥ रुद्रास्त्वांजंत्व त्रैष्टुभेन छंदसेति बा वा
ता तेजो वा आज्यमिंद्रियं त्रिष्टुप् तेजश्चैवास्मिन्निंद्रियं च समीची द
धाति ॥ ५ ॥ आदित्यास्त्वांजंत्व जागतेन छंदसेति परि हम्यन्तो तेजो
वा आज्यं पशवो जगती तेजश्चैवास्मिन् पशूंश्च समीची दधाति ॥ ६ ॥
त्वा

पत्न्यो ऽसंनह्यन्ति । श्रियै वा एतद्रूपं यत्पत्न्यः श्रियमेवास्मिंस्तद्दधति नास्मा
त्तेजो ऽ३ड्डियं पश्रवः म्रीरं कामन्ति ७ ॥ यथा वेह विप्रो हुतस्य स्कंदेत ॥ एवं वै
मे तत्पशोः स्कंदति यस्यानिक्तस्यालोमानि शीयन्ते यच्चावानावयन्ति
लोमान्युवास्य सम्भरन्ति हिरण्मयाश्च वन्ति तास्यां कं ध्राल्लगा मिक
रातस्मिकशतं काचानावयन्ति राता युद्धि पुरुष ॥ आत्मैकशता हृद्या
युः ॥ छ्व वात्मन्प्रति तिष्ठति न्यूर्न्नेवः स्वरिति प्राजापत्यान्निरावर्वत्ति
प्राजापत्या श्वैः स्वायाविनं देवतयासमर्द्धयं तिलाजो ३ छागं वी ३ स्प

स्त्वा वां लो कैं स्त्वा दि ष्य यें नं विष्यती च्यवेसं न्न दा हां ॥ ३ ॥ वायुं प श्रु रा सी
तां ते ना प ज न्न स ए तं ल्लो क म ज य प स्मि चो युः स त लो कों न विष्य
ति तं ज ष्य सि पि बि त्ता अ प इ ति या वा चा प्यो विज यों या वां ल्लो कौं
या व दे ष्य यें न्ना वां वी स्त्त विज यें स्त्वा वा ल्लो वं स्त्वा व दे ष्य यें न वि
ष्य ती त्य वे न न्न दा हां ॥ ४ ॥ सूर्यः प श्रु रा सी तां ते ना य जं न्न स ए तं
ल्लो क म ज य प स्मि न्सूर्यः स त लो कों न व ष्य ति तं ज ष्य सि पि बि
ता अ प इ ति या वा त्सूर्ये स्य विज यें या वा ल्लो कौं या व दे ष्य यें न्ना वां

अश्वमेध

स्तविजयस्तावांल्लोकं स्तावदैश्वर्यं नविष्यती त्यावेनं तदाह तर्पय

चाश्वं पुनः संस्कृत्य प्रात्यात्तारिं तरांन्य श्व स्त्रोत्रान्तितस्मात ॥१५॥

श्रालंभ ॥ ॥ देवावांत्रेदं वः ॥ स्वर्गो लोकं न श्राजानां स्तमश्वः प्राजा

जानेंद देश्वेनादं वा यन्ति स्वर्गो स्यलो कस्य प्रज्ञात्यै श्वासौधिवा

स ६ हिरणमित्यश्वायाय स्वाहां न्तीय पानां न्पालेप श्वावेतस्मिनन्त्रम

मधिसृजपयं त्यां न्पा रवेनं तत्य श्रु न्तिंवा ऊर्ध्वं न्ति ॥ ॥ वृन्तिवा एत

त्य श्रुं ॥ यदन ६ संप्रयन्ति प्राणाय स्वाहा पानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहे

ति

२६

एपोथिउपेरदुलेमलक्षन एपोकेसती

संह्रप्यमान—ह्याहुतीं गृह्णाति प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति तेपोहास्य ते
न जीवतेव पशुभ्ने हन्नवति ॥ १२ ॥ आम्ब्रिकाम्नाति केनमानयति
कश्चनेति पत्नीरुद्दानयत्पद्यते तेनाएतद्ध्यामध्या एवेनाःके
रोति ॥ १३ ॥ गार्हपत्यं नोत्थाय गार्हपत्यं दृवामहे इति पुत्रः परियन्त्य
पह्नुवत एवास्मा एतदात्मन्यवास्मै ह्नुवते त्यायुवत एवेनं त्रिः
परियन्ति त्र्यावा इमे लोका एभिरेवेनंल्लोकैर्ह्नुवते त्रिः पुनः
परियन्ति षट् संपद्यन्ते षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवेनं ह्नुवते ॥ १४ ॥ अप
पवा एतस्मात्प्राणाः क्रामन्ति ॥ यो यजेत ध्रुवं नन्त्वा तमवन्तु वः

२७

परियन्ति यन्तिनव विशाणाण्वाणा नेवात्मन्द्धवतेने न्यः प्राणा
प क्रामंत्याहमजानिगत्नेवमाचमजानिगत्नेयमिति त्रजावेपराबो
गत्नेः त्रजामवेपश्चनात्मन्ध त्ततात्तत्नोवत्र रःपदसंप्रसारया वु
तिमिपुनस्पावरुध्येस्वर्गोलोकात्प्राप्स्तुवापापिसामित्पषाविस्वर्गो
लोकोयत्रपश्चुःसंह्रपयन्तितस्मादेवमाहुर्विषाबाजीए
तोध्मारात्ताद्धचित्तिमिपुनस्पवावरुध्ये ॥५॥ ब्राह्मणम् ॥२॥ २२
त्रपवाएतस्मातास्त्रीराष्ट्र क्रामतियाश्च एवनयजते ॥ ८ ॥ अर्द्धो

श्री

४ श्री
स्य

ामनामुदृष्ट्वापयेति। श्रीर्वर्चस्वं राष्ट्रमस्य मेधः श्रियमेवास्मिन् राष्ट्रमूर्ध्नि
मुद्धूयति॥२॥ गिरिरामनारऽहरन्निवति। श्रीर्वर्चस्वं राष्ट्रस्य नारः श्रि
यमेव वास्मिन्राष्ट्रऽसंन्नयत्यत्यापा श्रियमेवास्मिन्राष्ट्रमधिनिदधा
ति॥३॥ चपापाल्मेषु मेध्यमेवतामिति। श्रीर्वर्चस्वं राष्ट्रस्य मेध्यऽश्रियमेव
राष्ट्रमध्यत्तोन्त्राप्यंदधमति॥४॥ शीतत्वातपुर्यंन्निवति। त्वमा
विराष्ट्रस्य शीतंत्वममेवास्मिन्करोति। पा॥ मुकास्य क्रोशत्केति
कुति॥ विड्वैशकंतिकाहत्वगिति विंवतीति। यावराष्ट्राय वं

श्री शा

वं स्वाहन्ति गभे पसो निगल्गलीति धारकेति विड्वै गभो राष्ट्रं पसो
राष्ट्रमेव विश्याहन्ति तस्माद्राष्ट्री विशंघातुकः॥ माता च ते पि
ता च त इतीयं वै मातासौ पिताभ्यामेवैनं स्वर्गं लोकं
गमयत्यग्रं वृक्षस्य रोहत इति श्रीर्वै राष्ट्रस्याग्रं श्रियमेवै
नं राष्ट्रस्याग्रं गमयति प्रतिलामीति ते पिता गभे मुष्टिमतं
सयदिति विड्वै गभो राष्ट्रं मुष्टी राष्ट्रमेव विश्याहन्ति तस्माद्रा
ष्ट्री विशंघातुकः॥ यद्धरिणो यवमत्तीति विड्वै यवो राष्ट्रं

ती

28

हरिणो विशमेव राष्ट्राय वशां करोति तस्माद्राष्ट्री विशमत्ति न पुष्टं
पशुं मन्यत इति तस्माद्राजा पशून्न पुष्यति शूद्रा यदर्य्यजारा न पोषा
य वनायतीति तस्माच्छूद्रीपुत्रं नाभिषिञ्चन्ति ॥२८॥ अप वा एतेऽस्मात्
प्राणाः क्रामन्ति ये यज्ञे पूतां वाचं वदन्ति दधिक्राव्णो अकारि
ष्मिति सुरभिमतीमृचं वदन्ति वाचमेव पुनाते नास्मात्
प्राणा अपक्रामन्ति ॥ ब्राह्मणं ॥२॥ यद्दक्षिणपश्चाद्वा यन्ति
स्वर्गमेव तत् संक्रमतां यजमानः ऊरुं तस्य स्वर्गस्य लोकस्य स

29

मष्ट्य ॥१॥ स्त्रुवीनिं कल्पयन्ति ॥ त्रिवृतो वै स्तोमानां मध्यमेध्ये वृत्राँ व
वास्मिन्राष्ट्रं वसमीवीदयति हिरण्मय्यो भवन्ति तस्मा ॥ ब्राह्मणं ॥२॥
त्रय्यः स्रुव्यो भवन्ति ॥ लोहमय्यो रजता हरिण्यपादिशो वै लोहमुख्यो
वान्तरदिशा रजता जग्धी हरिण्यस्तानि सर्वेवनं कल्पयन्ति तिरश्ची
निश्याद्भ्रो निश्च बहुरूपा भवन्ति तस्माद्बहुरूपा दिशा नानारूपा
भवन्ति तस्मान्नानारूपा दिशः ॥ ब्राह्मणं ॥३॥ प्रजापतिरकामय
ता ॥ महान्त्स्यामिति स एतावश्वमेधे महिमानौ ग्रहावपश्यता

२९

वज्जुहोत्ततो वै स महान्भूयानन्नवत्स यः कामयेत महान्भूयान्स्यामि

ति स एतावश्वमेधमहिमानौ ग्रहीत्वा जुहुयान्महानेव भूयान्भव

ति ॥११॥ वपामतिनीतां जुहोति। यजमानो वाश्वः श्यामपक्ष राज्यं महिमा

राज्येनैवैनमन्ततः परिगृह्णाति पुरस्तात्स्वाहाकृता तेनत्या वाश्वस्य

देवा उपरिष्टात्स्वाहाकृतेनत्यास्पतानेव तत्प्रीणाति स्वाहा देवेभ्यो

देवेभ्यः स्वाहेति राजानं वपां परियजति यावद्वा अस्मिंल्लोके देवा य

उच्चामुष्मिंस्तानेव तत्प्रीणाति त एनमुत्तरायन्देवाः प्रीताः स्वर्गं लो

निरू. (२)

कृमन्निवहन्ति ॥३५॥ आन्नतां ॥ पाद द्वितीयोध्यायः ॥ प्रजापतेरस्यैवयत् (स्य)
तत्वरापतन्नातास्वःसमनवपदस्वयत्तदस्वस्यास्वचेतद्वास्वस्वप
स्वनिवप्रत्पदयुरषद्ध्वप्रजापतिःसर्वेकरातियास्वामेधनयजी
तसर्वेएवनवतिसर्वेस्यावाएषपाप्मलियमस्थितिःसर्वेस्यान्नषजंस
र्वैवाएतनपाप्मानंदवास्वतरस्वपिवाएतनब्रह्महत्यामतरंस्त
रतिसर्वैपाप्मानंतरतिब्रह्महत्यांयास्वामधेनयजते ॥३॥ उतरं
वितन्प्रजापतेरस्यस्वयत्तात्तस्मादुत्तरतास्वस्यावघ्नन्तिदक्षिणतो

येषां पञ्चदशं ॥ ॥ चेतसः कुतो भवति । अप्सुयोनिर्वा अश्वोऽप्सुजा वे
तसः स्वायुवेनं योन्यासमर्द्धयति ॥ २ ॥ चतुष्टोमस्तोमो भवति । सर
ड्वा अश्वस्य सक्थ्यावृहत्तद्देवाश्चतुष्टोमेनैवास्तोमेनप्रत्यदधुर्यच्च
तुष्टोमस्तोमो भवत्यश्वस्यैव सर्वत्वाय सर्वस्तोमोऽतिरात्र उ
त्तममहर्भवति सर्वस्य वै सर्वस्तोमोऽतिरात्रः सर्वमश्वमेधः सर्वस्या
प्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ॥ ॐ ॥ ब्राह्मणं ॥ ५ ॥ परमेण वा एष स्तोमेन जित्वा व
तुष्टोमेन त्ततिनायानाप्सुतरर हान्नकविंशः त्याप्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति

१५ वादी
शुक्ल
...सरेध
तियां ही
चांद्रपु
रत्त...

कविं ब्रात्मतिष्ठायाया उत्तरमहर्षेन्तु न चारो हस्ततवो विप्रष्ठा स्तव:
संवत्सरस्ते ग्राम वसंवत्सरे प्रतिति षति ।।।। शाकर्ये: पृष्ठं न वचिता ।
च्चमद न पष्ठं दात्पात्प वा ग्रे च पश्रुव च्चाल न्त त्ते तव यामात ते
वार त्पाय छुके ये: पष्ठं न वंत्प घासो व स र्वे चायात्प पशुव च्चाल
न्यात्पात्पात्प हिंसामा: त्रिय न्ता ।।।। तु दाहु: । निंत साहेपरावो
य द जा व य श्चा र त्पा स्वेता वेस त्वेपश्चा वाय ऊ व्या उतिग व्यात्त
त्रेम ह न्वाल न्त तरत बेस त्वेपरा वो य ऊ व्या: स... नवंप ष्प ना

६

३१

१८ गादी
शुक

यन्नने विश्वदेवा अनुवन्ति विश्वदेवो वा अश्वो ऽश्वस्य वृसत्वे चाय बहुरूपा
अनुवन्ति तस्माद्बहुरूपाः पशवो नानारूपा अनुवन्ति तस्मान्नानारूपाः
पशवः ॥३॥ आत्मा तो ७॥ युन्ति स्वाध्या ऽप्रो नो अनुवन्ति । तस्माद् अश्वस्य
नि स्विष्टं स्विष्टति यच्चु न स्यागायत्रस्तस्माद् अश्वः स्वर्विः पद्रः प्रति
दयत्यत्सायत परमं वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप्परमो ऽश्वः पशूनां परम
श्चतुष्टोमस्तोमानां परमत्त्रिविनं परमं तां गमयति ॥ ८ ॥ श्रोघृ यं
एष्टं अनुवन्ति अनुष्टुप्छन्दो ह्याद्यं हि स्तोमाः क्रियन्ते यच्छ कर्यः ॥

२५

३२

ष्ठं नवंत्य श्चास्यैव सर्वैचाय ॥२॥ एको विंशं मध्यमम ई नवति । सोवा आ
दित्य एकविंशः । सा ऽस्यामेषः स्वैनैवेन ऽस्तोमेन स्वायां देवतायां प्रतिष्ठाप
यति ॥३॥ घोमादर्वांमे गावरूणा साम नवति । प्रजापतिर्वै साम दर्वां प्राजाप
त्या स्वः स्वायैवैनं देवतया समर्द्धयति ॥४॥ पार्पुरश्मं ब्रह्मसाम भवति नवति ।
रश्मिर्वा वाच्य स्थौं यूतें इ स्वरो वाच्य स्थौं यतौं इ तौ प्रतिष्ठितः प्रसंपरावतं
गच्छतौं यै स्या पार्पुरश्मं ब्रह्मसाम नैव नवत्य स्थास्यैव हृत्यै ॥५॥ संचत्सर्वाकं
साम नवति ब्रह्म सन्न यद्धेद वा वाए षय दृश्यामयः किं वा स्यात् तु स ... यत

१३

म एकविंशतिस्तूपाय यूपा वावा ऋषभनावावृषा तेवा सं पुरेरत्नेव

विंवानयत्संवत्सरं तत्छावाव। साम त्र्यवत्स्वश्चासे॰ व सर्वं चायसर्वे स्तो

मातिरात्रेण तस्म म म हः सर्वं वति सर्वे वि सर्वे स्तोमा मातिरात्रः सर्वे मस्यमेधः

सर्वेषामाप्त्यै सर्वेषामवरुध्यै ॥ ॥ एकविंशाग्निर्भवति । एकविंशस्तो

मः समच्छन्त यदेकविंशास्ता एव संप्रयाय दार्त्ति माच्छेयन्मानाहे से

तास्वयत्नः ॥ ७ ॥ द्वादशोऽग्निः स्यात् । एकादशस्तूपाय द्वौ दाशा

ग्निर्भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेण चायतमाप्नोति य

देकादश यूपाः विराड्वा एषा समीयात यदेकादशिनी ता त्वेवय ए

षामं
१२

कादशस्तन एवास्य सद्वैह एव तेनान्तेन॥ ॥ तदाहुः । यद्द्वादशो ग्निः
स्यादेकादशाः सूपायपाः स्तूपि॥ काया याज्ञाह के दित्यैकविंशस्य ए
वाग्निर्नवत्यैकविंशः स्तोम एकविंशति स्तूपाः स्तपपापृष्टि त्रिवृतो
याज्ञादेक्रत ॥९॥ शिरा वा एतं च स्त्रस्य यादेकविंशः । यावा त्रयस्त्रि
ंशत्री त्रिशीर्षो त्रि वृदशिराह स्त्रांश नवत्यैकविंशोग्निर्नै
वत्यैकविंशः स्तोम एकविंशति स्तूपा एतानि वा त्रयस्त्रिंशत्रीणि
शीर्षाणि तानि य एवं वेद शिरा हास्त्रांश नवति यावा त्रयस्त्रिंशत्

३२

तिस्रः ककुदे द्वात्रिवृद ककुद्भ्रा शां नवत्येव विंशोग्नि नेव त्येक विंश

स्तोम ए कविंशानि सूपा एताव आ अध्याम त्य तिस्रः ककुद स्ताय ए वंह

द केकु बरा शां नवति ॥ ४ ॥ ब्राह्मणं ॥ ९ ॥ सर्वो न्यावदेवता स्तोश्च अ

त न्यते । यत्प्राजापत्यं तु आग्नेयाद्देवता अपि नागास्ता नागाधि यत्नेवार्क

य छादं दद्धि र वं कां दं सत मत्तालेरित्याज्यम वदाना ते चा त्रल्पा ख्या यं दि

वता स्य च्या हुती र्जुहोति याए वाद देवता अपि नागास्ता नागाधि यत्न

समर्द्धय त्वर एएप ते व्या रु चापावापरपि व्या मुत्तमामाहुतिं जुहोति

र्द्यावापृथिव्योर्वै सर्वा देवताः प्रतिष्ठिता स्ता एवैतत् प्रीणाति देवा असुराः
संयत्ता आसन् ॥ १ ॥ त्रिभुवने ॥ अग्नयः स्विष्टहोता ध्व साव यमुद्धा म
मुद्रासेन महितनाश्चुरानन्ति नविष्याम इति तांलोहितमुदहरन्त
त्रौरव्यालिन्यत्वे षत्स्विष्टहोड्मालोहितं जुहोति न्वारं व्यानिन्यात्वे
नवत्पात्मनापरास्यद्विषन्त्रारव्यानवति य एवं वेद ॥ २ ॥ गाम्नगके ३४
ठेनयपमामाहुतिं जुहोति पशावावियामस्गारुडः स्विष्टहेत्पश्र
निवरुद्धादन्तर्दर्धाति तस्मात्पवित्रेषाध्वामध्याहुतिर्ह्यतनतरू

तैघ्य

ड्ः पन्हू न निम न्यते ॥३॥ अम्बज्ञाफे न द्वितीयामाहुतिं जुहोति पश्चावो वा
र के ज्ञाफा ह डूः स्विष्टचत्य भूा न वरू ज्ञा दं न्त र्द्दे ध्य ति तस्माद्यात्रेषाम्बमे
य च्याहुब ति हू यु ते न त त्र रू डूः पन्हू नामम्यते ॥४॥ अयस्माय त न घ रू ला
[illegible] चनी यामाहु तिं जुहोति । अयास्पा वि वजा रू डूः स्विष्टचे त्स तैघ्य
न्वा। जा ॥१॥ व रू डो द चे र्द्दे ध्य ति तस्माद्यात्रेषाम्बमेव च्याहुति हू य त न त त्र रू
ड्ः प्रजा अग्निम न्यते ॥५॥ आसन्तां ॥ ॥ सद्येषु वेला वृषु मत्य वो न्वा
य तास्त न्वाय दाहुती नेंजुहु यान्नाकला के ए नं म त्तु विदिष न्म त्तु न्प च्या ८

हुतीं जुहोति लोके लोक एव मृत्युमपजयति ॥ १ ॥ तदाहुः ये दमुष्मिन्स्वाहा
मुष्मिन्स्वाहेति जुहुयात्स वृञ्जीत बहून्मृत्युमभित्रं जुघीत नमस्त एव वर्त्यो ऽमा
नमति दद्यादिति मृत्यवे स्वाहेत्येकस्मा एवैकामाहुतिं जुहोत्येको ह वा
अमुष्मिंल्लोके मृत्युरशनायैव तमेवामुष्मिंल्लोकेऽपजयति ॥ २ ॥
ब्रह्महत्यायै स्वाहेति द्वितीयामाहुतिं जुहोति । अन्यो मृत्युर्ह वा अन्यो
ब्रह्महत्यायै मृत्युरेष ह वै साक्षान्मृत्युर्यद्ब्रह्महत्या साक्षादेव मृ
त्युमपजयति ॥ ३ ॥ अष्टमः प्रपाठकः ॥ एतां ह वै मुण्डिभ औदन्यवः ॥ ब्र

॥ ५८ ॥

सहस्त्राये प्रायश्चित्तिं विदांचकार यद्ध सहस्त्रायाया आहुतिं जुहोति
मस्तु मे वा हुत्वा तर्प्पयिचा परिपाणं तेनचाद्य सत्रा घ्राणान्नेषजं कारोति तस्मा
पास्येषाश्वमेध आहुतिर्हूयते तत्प्रियोस्पापराशु यजो यां ब्राह्मणाः हन्ति
नस्येनेषजं कारोति ।५। ब्राह्मणं ।१। अश्वस्य वा आलब्धस्य मेध उदक्रा
मत तदश्वस्तोमीयमभवद्यदश्वस्तोमीयं जुहोत्यश्वमेव मेधेन सास
मर्द्धयति ।२। आज्येन जुहोति । मेधो वा आज्यं मेधोश्वस्तोमीयं मेध
सेवास्मिंस्तन्मेधे दधात्याज्येन जुहोत्येतद्वै देवानां प्रियं धाम यदाज्यं

भियं गतो वनानां श्रमं समर्द्धयति ॥२॥ अश्वस्तोमीयं हुत्वा द्विपदा अनुहोति।
अश्वो वा अश्वस्तोमीयं पुरुषो द्विपदा द्विपाद्वै पुरुषो द्विप्रतिष्ठस्तद
नं प्रतिष्ठया समर्द्धयति ॥३॥ तदाहुः। अश्वस्तोमीयं पूर्वं होतव्यां
द्विपदा ३ इति पशवो वा अश्वस्तोमीयं पुरुषो द्विपदा यदश्वस्तोमी
यं हुत्वा द्विपदा अनुहोति तस्मात्पुरुष उपरिष्टात्पशूनधितिष्ठति ॥४॥
षोडशाश्वस्तोमीयां जुहोति। षोडशकला वै पशवः सा पशूनां मा
त्रा पशूनेव मात्रया समर्द्धयति यत्कनीयसी वा भूयसी वा जुहुया

ड्डुयात स्म[illegible] म्माच्छया व्यईयत्षोडश्राजुहोति षोउशाकलाविपशाव:
सापस्म नांमात्रापस्मूनेवमात्रयासमईपति नान्यामुत्तमामाजुतिंजुहोतियदन्या
मुत्तमामाजुतिंजुहुयात्स्त्रवतिष्ठायेत्वावतद्विपदाउत्तमाजुहोतिय्रतिष्ठा वे
द्विपदा: घात्ववतिष्ठतिजुब्बकाय स्वाहत्यवटपउत्तमामजुतिंजुहोति ध्रुर
[illegible]विजुब्वक: साह्ना दवब्रुस्नाम वयजातस्रु जे स्पखलातद्धिं कि वधस्य पिं
गात्सेस्नामर्द्धनिजुहोत्यतद्विब्रुस्नास्य स्नपउस्नपत्तावब्रुस्नामवयजात॥
वादश्राब्रात्सोदनाउञीयनिर्वपति। [illegible]वादश्रानिर्वपेत्पिनिर्येजातद्दाडु पा

स्तु ५ घा २ स्मा ४ वै

यज्ञस्य वा एतद्रूपं यद्दिष्ट्या याव द्दिष्टि निर्यजेनोपनामुक एनं यज्ञः स्यात्स्या
पीयांस्तु स्यात् तया मानिर्वापः तदीजानः स्वल्लेदाद्यं सिनं न्तितानिर्विमेता वदा
शुम्रयुंजीत सर्वो वै संस्थितं यज्ञहविर्भागाप्यते साचाम्नात्तया श्रीनवति के
सतत्त्वविहि नवत्सुरूपमूतावाम्ब्युयजेतसस्ती न प्रयुंजीतेति ॥६॥ द्वादशैव ब्राह्मो
दनान्तुच्छायनिर्वपेत् प्रजापतिर्वा दिनः प्रजापतिः संवत्सरः प्रजापतिर्यज्ञः
संवत्सरमेवैयज्ञमाप्नोत्युपनामुक एनं यज्ञो भवति न पापीयान्भवति ॥७॥ ओ
मितां ॥१॥ एषवैप्रजन्मीमयज्ञः यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते सर्वोमेव प्रजन्तं

भवति॥१॥एषवैत्रिवृन्नामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजन्तेसर्वमेवत्रिवृ
त्तंभवति॥२॥एषवैव्युष्टिर्नामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजन्तेसर्वमेवव्यु
ष्टंभवति॥३॥एषवैत्रिवृद्वृत्तिर्नामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजन्तेसर्वमेवत्रिवृद्
वृत्तंभवति॥४॥एषवैव्याहृत्तिर्नामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजन्तेसर्वमेव
व्याहृतंभवति॥५॥एषवाओजस्वान्नामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजन्तेसर्व
मेवौजस्वद्भवति॥६॥एषवैपयस्वान्नामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजन्ते
सर्वमेवपयस्वद्भवति॥७॥एषवैब्रह्मवर्चसीनामयज्ञः।यत्रैतेनयज्ञेनयजं

न्ते आ ब्रह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायते ॥ ॥ एष वा अतिव्याधी नाम यज्ञः
य एतेन यज्ञेन यजन्ते आ राजन्योऽतिव्याधी जायते ॥ एष वै दीर्घो नाम यज्ञः ॥ ८५८
य एतेन यज्ञेन यजन्ते आ दीर्घारण्यं जायते ॥ एष वै क्लृप्तिर्नाम यज्ञः ॥ १३
य एतेन यज्ञेन यजन्ते सर्वमेव क्लृप्तं भवति ॥ एष वै विक्लृप्तिर्नाम यज्ञः । यै
य एतेन यज्ञेन यजन्ते सर्वमेव विक्लृप्तं भवति ॥ २२ ॥ ब्राह्मणं ॥ २ ॥ अ
प्रातः प्रायश्चित्तीनां यथा श्रीपाद्यडं बा ० संवादं ध्यायं वंपायान्ते निर्ववाप ध्रु ३८
युर्वि एतं सांविकत्तीं पाणां त्वि वायुः प्राणे हिरतं सांविकत्तीं रतं सि धा

स्मिंस्तडूं तोदयाति ॥७॥ अथ यदि स्वामाविंदत ॥ त्वोऽस्त्वं वरुमनुनिर्वे
पत्स्यथाविप स्यनाप्नीष्ट सयस्पेवपशा वायं प स्यनाप्नीष्ट नमावि तस्मी
णात्वगदाहिव नवति ॥८॥ अथ यथुपस्तनामप्याविंदत ॥ वैश्वानरं
वाद शाकपालंन्नमिकपालं पुरोडाशमनुर्वेपदियं वै श्वानरस्मा वै
श्वानर इमामेवेतस्त्रीणात्वगदाहिव नवति ॥९॥ अथ यथचक्षुपामयाविं
दत ॥ सोऽर्यं वरुमनुनिर्वेपत्स्ययोऽवि प्रजानां च क्षुर्येदात्प्याविषत्रादप
पदकंसवैवरतिवक्षुष्येवास्मिंस्तवक्षुर्द्दधाति सयचैक्षुनेवति व
क्षुष्पालयमात्मा चरति ॥१०॥ अथ यथफदविकम्वि

ताह्वारूणांयवमयंचरुमञ्जुनिर्वपद्दरूणोवाएतंगृह्णातियोप्नुक्षुम्रियेतन
सायेवेनंदेवतागृह्णातितामेवतन्त्रीणातिसास्मैप्रीतान्यमालंमो
चयात्तेमन्यातततयात्तुमतमालेनातसयपवमयोनवतिद्वरूपापाकि
यवाःपा॥ अपयदिनश्पत्ना।चिहविषमिष्टिमञ्जुनिर्वपद्यावापृथि
व्यामेकचपालंपुरोडाशंवायव्यंपयःसोमंवरूपाद्दकिंचनमश्च
स्पंचात्तेवतद्यावापृथिवीनश्पतितवायुरूपवात्यादित्यान्नितपति
नितान्यादवतास्वसूतकिंचनश्पतिसिषापृथागवनएवेद

नीसयुपस्याप्यमंत्रं श्रेदेतत्येवेयजेतातुहाहावेनंद्विदत्यपप्ययुपमिन्नान्त्र
भ्रंशंविंदस्यदिवांम्रियेतयदिवापश्नमानीयपात्रात्सुपुःस्सिवत्तन्नप्रायश्चित्तिः ।
॥३॥ ब्राह्मणं ॥४॥ प्रजापतिरकामयत । सर्व्वान्कामानाप्नुयां । सर्व्वा व्यष्टीर्व्य
श्नुवीयेति स एतमश्वमेधं त्रिरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ते
न स सर्व्वान्कामानाप्नोत्सर्व्वा व्यष्टीर्व्याश्नुत सर्व्वान्वै कामानाप्नो
ति सर्व्वा व्यष्टीर्व्यश्नुते योऽश्वमेधेन यजते । तदाहुः । कस्मिन्नृतावश्वमारंभे
इति ग्रीष्ममारभेतेत्याहुरेके ग्रीष्मो वै क्षत्रियस्यर्त्तुः क्षत्रियो यज्ञ

३१

उवाच एष यदस्य मे धा इति ॥२॥ ताद्देवाः संचक्षत एवा स्मात्स्वेतावसत्तो विद्वांसा सास्व
र्वेर्य्यउवेकुर्य्यपज नेद्रास्तागी न्द्रप्यावेवभ्रजने तस्माद् संचक्षत एवा स्मार सि
ता ॥३॥ सायायासो फाल्गुनी यो स्मिमासीन्नवति । तास्य पुरस्तात्षड हवा
सप्ता हवर्त्विजउपलमायंत्य ध्वर्युस्त्रा हिता वभ्रु सायाकृ तावेता न्वा स्य
चं-मसे चिज्ञः ॥४॥ तस्मा ध्वर्युश्चाउब्राह्मणं ब्राह्मोदनं निर्वपति । तस्मान्नं
ब्राह्मणं वेउरः पञ्चांश्च उद्गातजनेतो श्च उरः प्रस्तोता द्वादश विधं द्वादश मा
सेः संवत्सरः सर्वं संवत्सरः सर्वमेधमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ॥५॥

७ नि

पुर

॥ तमेतेव चारस्तत्त्विमः श्रीमन्त्रं नित्तितपामुकं ब्रासलांन्तेत्व श्वत्वा
त्रिसहस्रात्तोदद्दातिसर्वं विसहस्राः सर्वं मश्वामेधः सर्वं स्यात्यात्सर्वं
स्यावस्थ्यवचारि वस्तुवस्मो निशात मोनामनिहिर ताफानितस्या ए
वोक्तं ॥ ॥ ॐ अथ ध्यानं ध्येयुर्निधं वतिमुंव वा वायतिताजासिशुक्ले
ममृतत्वमिति तीत्वो विश्वरूममृतः हिरणांपापात्तजए वासिन्धुरूममतंद
ममत्वाद्युच्चा ॐ आयुर्मेपाहीत्याद्युरवासिन्दधात्वप्पेनमाहृद्वावंयवे
तिद्वाभ्यवसोंयतोव्यावासामारं नायथा व तत्स्याजायाउपतृत्ता

नवत्तिमहिषीवावातापुरिहकापालागली सर्व्वानिष्ट्वाप्पोलं हतामि
पुनस्त्वेवसर्व्वेचोयतान्नि:सृत्वाग्न्यागारंवृपघानहृव्वियाघारायजमा
नोदृष्टिणायापन्न:॥=॥सायमाहुत्यांहुतायां। अध्वानन गार्हपत्यमु
दङ्ङैवानयासहसंविशति तादवा [illegible] पीतरा:संविशन्तिसान्त
राह्न्यसंवर्त्तेमान:स्यातनिनैतपसास्वस्तिसंवत्सरस्याहृ वं
समश्नुवाहुति॥=॥प्रातराहुत्यांहुतायां। अध्वर्युः प्रस्तोहुतिंगृह्णाति धा
सर्व्वेवेदस्मिं सर्व्वमश्वमेधः सर्व्वस्याप्त्ये सर्व्वस्यावरुध्यैतस्यांव्वारण

षावंविसृजतेवरंददामित्वस्मा इति सर्वैवविदुरः सर्वमश्वमेधः सर्वे
स्माप्तेसर्वेस्यावरुन्ध्ये॥१५॥ अथयोस्यनिष्कः प्रतिमुक्तो भवति॥ तमथ
यिंवदेदास्यथयेविदुदददमृतमायुरात्मन्धत्तमृतं ह्यायु[illegible]हिरण्यं॥
॥१६॥ अथपाप्मयोग्निहिरण्यंनिर्वपति। पपश्चकामायपशुमुखस्यावा कं
व[illegible]राय्याप्मा अग्निमुखाउदेवसर्वादेवताः सर्वकामा अश्वमेधे
मुखतः सर्वान्देवान्प्रीणाति सर्वान्कामानाप्नवानीति॥१७॥ तस्यपंच
दश समिधेन्या भवन्ति। पंचदशो वै वज्रो वीर्यं वज्रो वज्रेणै

वितद्वीर्येणायजमानः पुरस्तात्पाप्मानमपहते वार्त्रघ्नावाज्यभागौ पाप्मा
वै वृत्रः पाप्मानमेवापहत्याग्निर्मूर्द्धा दिवः ककुद्युवायन्तस्य रजस स्वनेत
लुपा॰ ञुह विषो याज्यानुवाक्ये मूर्द्धन्वत्यौ च त्वप्याञ्च वति सद्वन्यान्येषा वि
मूर्द्धी य एष तपति तस्य वा वरूथं ध्या चपयन्सदन्ती सद बावरं
धेविराजौ संयाज्ये सर्वा देवतं वा एतच्छन्दो दायद्विराड्वै कामा
नञ्च मेवे सर्वा देवान्वाची चासर्वान्कामानाप्नोति हिरण्यं दक्षि
णा सुवर्णं सौं राजमानं त्वास्यात तन्त्रं बाह्यमतां दक्षिणा चपपात्सौनिर्वे

पति । एषा वै पशूनामधिपतिरस्याथो वै तत्स्व स्वयमनं करोति न त्वाप्यो
इयं वै पूषामामेवास्मा एतां क्षीं करोति तस्य हि नान्तिरस्ति नव्यलोऽयु
मिय ■ मध्यन्त्योपायतीमामेवास्मा एतज्जाड्त्री करोति ॥ १६ ॥ तास्य स तद
श सा मिथुन्या नन्ति । स तद शो वि प्रजापतिः प्रजापतिरस्यामु येव
मिथस्य वा एते ह्येव न्वेनन्तावाज्य जागो यजमानास्य वहिद्यो रूपं स्ताव
वृते वयपप प स्य पः परिपति वेवास्य त्वुपा ८ अ ह विषायाज्या ...
वाक्य वृत वत्य न्या नवति घ ष न्च न्या वीर्ये वि वृतं वीर्यं स्यात्ते

वीर्यस्यावरुध्याच्छ्वपय त्वष्प न्व त्वप्यायेवेत त्वष्स्त्यय नैकस्तत्वत्तु
ष्ट्रो संयाज्ये ब्रा ग्वा चत्तुष्टुब्बो न्वे प्रजापतिः प्रजापतिरश्वमे
धो ऽश्वमेधस्यैवाप्त्यै वाससः शतं दक्षिणा सहस्रं वा एतत्तु रूप स्पष्ट वा स
त्ति सप्ताधमेव कंचन सम्वाससमाहुः को न्वयमिति सहस्र सम्राह्निहि
नवति सहस्राणि वेन ऽसमर्द्ध्यति शतं नवतिः शतायुर्वै पुरुषः श
तेन्द्रिय आयुरेवेन्द्रियं वीर्यमात्मन् धत्ते ॥ १५ ॥ ब्राह्मणं ॥ ६ ॥ एतत्स्यां
त्तायमानायां । अश्वं निक्त्वोदानयन्ति यस्मिन्त्सर्वास्त्रिष्टुपास्त्रि

नवन्ति यो वा अनवृत्समद्धं सहस्राहं। सर्वं त्वा दक्षिणायां धुर्ये प्र
तिधुर॥॥ तपस्तत्सर्वं रूपा नवति। सर्वं विश्वरूपं सर्वमश्वमेधः सर्व
स्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्या अपपदं जं अवृत्समद्धा वीर्य वृज वो वीर्यस्याप्त्यै वी
र्यस्यावरुध्या अपपदं त्सहस्राहैः सर्वं वि सहस्रं सर्वमश्वमेधः
सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्या अपपदं तं वीर्य एष वा परिमितं वीर्यम नि ३ ग्र
वर्द्धितं यत्सर्वो परिमितस्य वीर्यस्यावरुध्या अपपदं दक्षिणायां धु
र्ये प्रतिधुर एष वा एष द्यु एष तपति न वा एतं कश्चन प्रति प्रतितरतस्य

पावक छै

[illegible] ॥२॥ तदुहोवाच • नाग्न्येयः ॥ हिंस्वरूप एवैषोऽघः साम्नः स्म सा
ङ्गः वज्रापान्तर्घो एषो स्तः सम नवहिंस्वरूपं वाइदं वैसुः श्रु लोकं वैवले
स्म वतादस्मिन्नौं स्विनस्त्र प्रमा सम ईयतीति ॥३॥ अयुपहा वाव सात्म
यन्ति ॥ चित्रि स्वरूप एवैषोऽघः स्याप्तः स्याप्ते सः हस्वीर्द्रेः श्रुत्वाप परा ईः
रेत्तिकांजिः पुरस्तात्तेध स्त्रः स्तः हर्वोद्रि नवतियादाव देने स्तमस्तके
स्तदस्य तद पयग्छुत्वा पराद्रीमदाव दं श्रुलेमस्तो स्तदस्यन दप
य चैत्ति कांजिः पुरस्तात्सा कनीनकाम एव स्वरूप समद्धाः तत्तायतमा

७७

४ग्र

स्यापकल्पेत बहुरूपो वा द्विरूपो वा त्रिरूपो वा दन्तिकां जितस्तमालसे न
जावनत्त्वेव समहं स्यात् ॥४॥ तस्यात्तपुरस्तादुत्सितार त्नपहैस्ताश्च वल्लि
राजपुत्राः कवचिनः शतं राजन्या निषंगिणः शतं सूतग्रामण्यां पुत्रा उग्र
पर्षिताः शतं क्षत्रसंग्रहीतॄणां पुत्रा दण्डिनः शतमश्वशतं निरष्टं निरम
णं यस्मिन्नेनमपिसृज्य रक्षन्ति ॥५॥ अपसर्पति विवीरप्रिसंविर्दे पत्ति । स
विचित्रसाविबद्धो दशाकपालं पुरोडाशं सवित्रा विप्रसवित्रा सवित्रा म
ध्रस्वंयतं पवत्रे वादिति ॥६॥ तस्यैपं वेदस्यासमिध्यन्त्या नवति बाचेष्ठावाः

नामो यस्माद्वि श्वा जाता न्यादेवो ब्राह्मं सविता सुर न्न इन्द्र स्तु पा ० ६ शु
विषाया अश्न तुवा कश्च विराजो संध्या अपे हिर तं पंद दि ति णा सुवस्सि ० ६ शत मान न्न
स्याञ्चे ब्राह्म लत्तं । ७ । तत्स्य व याऽइषु नाय मानेषु । आलत्तो द्वी । णा गा पीद दि
ता त उत्तर मे द्यामुदो ग्नं स्ति स्वः स्वयं ० संचतता गा प्यागायती त्य पञ्जात त्
दद्या दिति तस्याच्चे ब्राह्म लत्तं । ८ । च पद्द्वितीयां निर्वपति । सवितृ च्या सवि
त्रे द्वादश कपालं पुरोडाशं ० सविता वा च्यो सवितृ सविता मद्रूमयद्र सा
श्च वादिति । ९ । तत्स्य सप्तदश सामित्यु न्यो न वं नित्ता । सहन्ता वाज्य न्तो गा ता स

॥ ये ॥ काण्डस्यार्द्धं ॥ २ः १६ ॥

देवावरं स्वत्विश्वानि देवस[illegible]तः सवानो देवः सविता सहावेत्तु पा
ं शुरुविषायाऽपोतु वाक्य अनुग्नो संभाजे रजेतं हिरण्यं दक्षि ण
नानों स्वपतरया अपोतं क्रमायानेपक्रमाय शान्तमानं स्ववतिशीता
पुर्वविपुरुषः [illegible] शतेंद्रिय आयुरस्वंद्रियं वीर्यमात्मे धत्त॥१॥ त ए
पयाजेषु तायमानेषु॥ आलं[illegible] गायद्दक्षि[illegible] तत्र उत्तरमं[illegible]दा [illegible]
[illegible] स्तिस्वः स्वयं संनत्ता गा पा गायती स्वियजात त्वदंदादि तिन स्पात
आलं॥ अपरतीयांनिर्वपति सवित्रसत्तु प्रसवाय द्वादशकपा

थ्रो४ मा८ श्री४

अधामपा १२॥

लंपुरोडाशामेमेषद्देविसत्वः षसवोयः सवितुः सत्येन मे ब्रसवेतेमंयद्
ब्रसुवादिति ॥ २॥ तास्येसपदशैवसत्रित्वन्योनवन्ति ॥ २ थिमंतावाज
नोत्कावीर्येविरथिवीयेस्यास्यवीर्येस्यावरुथ्या च्याविश्वादवऽसत्य
तिनत्रमि । यसवितुर्हि [illegible] स्यतदितुपाऽ स्तुहविषायाज्यातुवाक्येनि
[illegible] संयाज्यानिघश्रपपादेथानीतिलत ए वेयामा [illegible] न्ततः श्रतितिषति
त्रिष्टुनोनवतंरूडियंवेवीर्यं त्रिष्टुबिंडियस्यववीर्येस्यावरुथ्ये
तिरणंदक्षिणा ॥ स्त्रुवसमिऽशतमानं तोस्याकं ब्रास्नर्णा ॥ २॥ तास्येप्रया

ये ५ ४६ १९

४.श्री

गेषु तायमानेषु । आस्वत्तो वीणागापीदक्षिणातउत्तरमंडलमुदीपूर्वे
क्तिस्वः स्वयं संन्नतागापापागायतान्यजले त्वदक्षादितितस्याक्तं ब्रा
ह्मणं ॥ २४ ॥ एतस्याः सर्वॐकितायां त्रिगोछायायावयेत्रययजमानश्चा ध
स्वदक्षिणाकर्म्मण्याजपातोविन्तःस्मौ चात्रहेतुः पितृतितस्याक्तं ब्राह्मण
मन्येनमुदंवं श्रौवं प्रसृजतः एषा हो नाम्यपादवमन्नुघाणांदिग्वक्त्र
दीवीणा वीस्याया मावेनंतद्दक्षिणा वस्ता नवेस्य आयुतानम्रतिष्वितो
रिष्यत्पारिष्टाः ॥ २५ ॥ स आहदवी आसापालाः । एतस्मादावल्या धं

अश्वमेध
२२

47

मेध्यमयज्ञोऽत्ति तद्यस्यैते स्तुक्तामा त्तुष्या ञ्चाद्यापाला ञ्चूत्वे ते देवा ञ्चा
प्याः साध्या ञ्चन्वाध्या मरुत स्तुमेतु ऽ त्तु येदेव मनुष्याः संविदाना
ञ्चेव ब्रह्मवर्चसं यन्तः संवत्सर ७ र सन्ति तर्पन्नु ब्रह्मा वर्चसं यं स एष वा एव
य एष तपति कुतो ऽस्य तमर्हतीति ब्रह्मा वर्चसि युज्ञेय ब्रह्मोनं ब्रह्मा वर्चसि युः
पराग्न वद ७ स ह ऽ स्यात तस्माद् ब्रह्मा वर्चंयन्त्वा रस्वन्ति ॥६॥ स ञ्चाद्दा
द्दापालां ग्यवाए तस्माद्धवं गमिष्यन्ति राष्ट्रं ऽन्ते न विष्यन्ति राजानो
न विष्यं त्वन्ति ष्विवनीयाः ञ्चप यए तस्माद्धवं न गमिष्यं स्त राष्ट्रं ऽन्ते

त २

नविष्ठस्य रजानो नविष्ठान्तिराजन्या विशोनन्निषेवनीयास्तस्मान्नै
वमदतस्नात्वाविविनमुदकाविर्हंधी ध्वंवृउ बान्य श्वात्तयुपद्धालगा
तमुपनिगछि तत्तत्स्ताछितं ब्राह्मणाः कियघूयमश्वामिघुस्यविछि
ति तत्येनविघुर्जिनीयातताञ्जवेवाश्चश्वमेयः सर्वास्येषनुपादेवढ
य्यो ब्राह्मणाः सन्नस्वमेयस्यंवेदस्ता ब्राह्मणाः उपस्येव एकफानं
केरवाप दन्निवपाफोप यत्किंवगननपादस्ततोन्नं सर्वेस्तत्स
तंतत्पाञ्चरपकार ञ्जन्तएववोदसति स्तच्छवस्यायतनमिति॥१॥

म २

रवा १

नोव ३

ण तो॥ १५॥ द्वितीयः प्रपाठकः समाप्तः॥ कांडी १८॥ ॥ प्रमुक्ताश्वं दक्षि

णान्न विदं॥ ओं हिरण्मयं कशिपूपस्तृणाति तस्मिन्होता पविशति

दक्षिणान्वारभेतार ओं हिरण्मयं कूर्चं यजमानो दक्षिणतो ब्रह्मणो वा ज्ञा

का तावद्धिरण्मय्याः कशिपुनाः पुरस्तात्प्रत्यङ्ङध्वर्युर्हिरण्मयं प्ये वा क

ञे हिरण्मयं वा फलके॥ १॥ समुपविष्टेष्वध्वर्युः संप्रेष्यति। होतर्न्वेता

न्या वेद्वे न्रुतेष्विमं यजमानमध्याहति सांप्राषितो होताध्वर्युं मं

त्रयातपरि स्वमाख्यानमाख्याय चेद्वर्यवितिहवे होता रिस्यध्वर्युः॥ २॥

४८

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

त्राष्टु दुर्वति हर्वीत्वेवस्थिनति ।।५।। सावित्र्या एवैषः। पुरस्ताद नुष्टुभ स
दवरूपा ।।७।। आहवनीये जुहोति य पसायं हतिषु हूयमानास्तु राजन्योऽधी ।।८।। प्री
दच्छिणतस्तु उत्तरमं डाम दा म्यं स्तिस्वः स्वयं संस्नता गाथा गायती दे
युध्यतेत्यमुं संग्राममजयदिति तस्योत्कं ब्राह्मणं ।।१।। ... पश्चात् स
त द्वितीयं हरेदेवमिव तासु सा विज्ञीषिवेरिपुस्ठं स्थिता स्विषे वा द
दधे वितिहवेहोतेरित्यवा ययुधि मो विव स्वत्ता राजन्या हत स्वपि
त ।।२।। ... रास्तरम आसतत इति स्थविरा उपसमृतानवन्ति ताङ्गु प

दिशतियज ऽषिवेद: सोयमितियजुषामन्त्रवाक्यं व्याचष्टाणारत्वा
इ।वादवेमवाध्वर्यु: संप्रेष्यतिनप्रक्रे मांजुहोति ॥६॥ अपत्नीयुष्मन्
एवामवितास्विष्टिषुस्व ऽस्विता स्वाषिवाह्द्र्वर्युंविवितिहोवेहोतरिति
वाध्वर्युर्वेरत्ता याादित्याराजेत्यास्तेतस्यगंयर्द्दौविशस्तदृम आसतमूर्ति
युवान: शोननाउपसामतानवन्तितानुपदिशत्यपवौ एणाद्वेद: सोयं
मिचयपवौणामवंपर्वेव्यानल्लाणारवान्तुप्र[illegible]दवोमवाध्वर्यु: संप्रेष्य
तिनशांकोमांजुहोति ॥७॥ अपवत्रेपैहत्राः एवामवितास्विष्टिषुस्वऽस्वि

८२

५०

ता ꣳ स्वाहेषे वा हद्ध्वर्येविति हावे होतरित्यध्वर्युः सोमो वैष्णवो राजेत्या
हतस्याप्सरसो विशस्ता इम आसत इति युवतयः शोभना उपसमे
ता भवन्ति ता उपदिशत्यङ्गिरसो वेदः सोऽयमित्यङ्गिरसामेकं पर्व
व्याचक्षाण इवानुद्रवेदेवमध्वर्युः संप्रेष्यति न प्रक्रमाञ्जुहोति
चतुर्थं पञ्चमेऽहन्नेवमेवैतास्विष्टिषु संस्थितासु स्वाहेषे वा हद्ध्वर्येविति
हवे होतरित्यध्वर्युरर्बुदः काद्रवेयो राजेत्याह तस्य सर्पा विश
स्त इम आसत इति सर्पाश्च सर्पविदश्चोपसमेता भवन्ति तानुपदिश

५

ति

तिसर्पविद्यावेदः सोयमिति सर्पविद्याध्यायाएकंपर्वव्याख्याताव्याख्यातात्त्वानुउवेदे
वामेवाध्यर्युः संप्रेष्यति न प्रक्रमान्जुहोति ॥९॥ अथ पषाष्ठुहन ॥ एवमेवता
स्विष्टिपुस१ स्थिता स्थाषेवावृदधयंवितिहवेहोतरित्येवाध्यर्युः उ बिरा
द्वेश्रवत्तत्तरामो त्याह तस्मारस्ताः सिद्दिशास्ता मोमान्याः सतरू निस्विन गाः
पापत्ततत्त उपसामता नवन्तितानुपदिशंति ॥ देवजनविद्याविदः सोयमिति
देवजनविद्यायाएकंपर्वव्याख्यातात्वानु उवेद वामेवाध्यर्युः संप्रेष्य
ति न प्रक्रमान्जुहोति ॥१०॥ अथ पसमेहन ॥ एवमेवतास्विष्टिपुस११ स्थिता

51

स्वाषेवा ह दध्यङ्ङिति हावेहा तरिक्षेवा ध्वर्युरश्विनो मञ्चो राजे मा ह तस्मा
सुरा विशस्त्वऽम न्वासत इति ह सोऽदि न्नउप समन्ता न्नवन्तितानुपदि
शति मायावेदः सोऽयमिति कौ विमौ यां कयो दवमका ध्वर्युः संत्रिष्यति न
त्रकर्मौ जुहोति ॥४॥ अपात्मिह न एवामाविक्तास्त्रिविष्टिषु सौंस्थिता स्व
षेवा ह दध्यङ्ङिति हावेहा तरिक्षेवा ध्वर्युर्म्येत्स्यः सा मादा राजे त्या ह त स्पा
दत्कवरा विश स्त उम न्वासत इति मत्स्या श्च मत्स्य हन्ना ध्वाप सम तान
वन्तितानुपदिशतीति हा सो वेदः सोऽयमिति कं विदिति हा समा वे सी

॥४॥

पा

॥ द्वी ४

तवमेवाध्वर्युः संप्रेष्यति न प्रक्रमाञ्जुहोति ॥२॥ अप नवमे हन्नू एवामते
तां स्विष्टिकृत्सं स्थितानां स्वाषेवा ह दध्वर्ये वितिहा विहानरित्य वाध्वर्युस्तद्यो
त्विष पश्चतो राजेत्याह तस्य देव्याः सिद्धिरास्तानीमान्या सत्तद्दूति देव्याः सि
वद्ध्याया विद्धि यं का स्याप समेता न वन्तिता नृप दिशेति पुराणां द्वदं सायमि
ति किं वित्तुरा णा मा वस्तीत्त वमेवाध्वर्युः संप्रेष्यति न प्रक्रमाञ्जुहोति ॥ २ ॥
अप दशामहन्ने एवमेवित्ता स्विष्टिकृत्सं स्थितानां स्वाषेवा ह दध्वर्ये विति ह
विहान रित्य वाध्वर्युर्द्धर्म्मइडां राजेद त्याह तस्यादेवाविशस्त रमेच्यास

द्विपि ४
४ द्वि

त तद्वति श्रोत्रियाध्यवति [illegible] याद्द का ऽपसमेतानवन्तितानुपदिश्येति

सा मानि ब्रूदः सोऽयमिति सामग्रा दशाते ब्रूयादेवमेवाभ्यधुः संप्रेष्यति न च

कैमा नुह तीति ॥ ४ ॥ एतत्परं सर्वं सर्वाणि राजया न्यावाप्स्ये सर्वाणि विशः

सर्वान्वेदा [illegible] सर्वान्देवा सर्वाणि नन्तानि सर्वे [illegible] षां हेवेसु एतत्

[illegible] से एतेषां राज्यानां साम्राज्यं स सोऽकुतामनुत्त सर्वो सांविराम

र्वे माविपत्यं गच्छति स सर्वान्देवान्वरं [illegible] स सर्वान्दे

वी चा सर्वेषु भूतेषु वन्ततः प्रति तिष्ठति य एवं विद्वान्तं ह्वोताभ्य एतत्र

आश्वमे

प्र २२

काड १२

मामा ख्मानमावर्ष्टे पोवेत्तदेवंविदेत्तादेवसमानमाख्मोनंपुनःपुनः

संवत्सरंपरिप्लवत्ततेपत्पुनःपुनःपरिप्लवत्ततपत्पुनःपुनःपरिप्लवत्त

तस्मात्सारि त्तिव७षब्रि६शतंदस्मान्ति नाचाष्टषब्रि६शाददद्सराहह

तीबाहेत्ताःपञ्चकोहेत्रहत्येवाख्मपञ्चनवरं॥१॥ब्राह्मणं॥१॥

संवत्सरेपर्यावर्त्ततदीक्षा।प्राजापत्यमात्त्नस्पत्तसीदंत्तीष्टयःपुरोहित

स्माग्निषुयजेतेत्पुरुकेच्चाहुःकिमुदीक्षितोयजतेद्वादशादीक्षा

६द्वादशोपसदस्तिस्रः।तस्मात्सुत्तिणवमित्यसंपद्यात्तद्वेत्त्रोव

चित्राव॑ः त्व॒चम॑स्यः त्व॒च॒ऽ राज॒न्यो व॒ज्रे॒ण॒ ख॒वाउव॒ त्व॒चाऽ स्य॒तं तद्दु॒ त्रि॒णा

व॒त्व॒चाऽ स्य॒ण॒ति ॥ १ ॥ दी॒ र्ग॒णी॒या॒या॒ऽ स॒ऽ स्थि॒ता॒यां॑ सा॒यं॒ बा॒चि॒ह्वि॒स्स॒

स्था॒यां॒ बी॒णा॒गा॒था॒गि॒न उप॒ सा॒म॒ता॒ न॒ व॒त्ति॒ता॒न॒ धृ॒र्नु॒ः सं॒ ज॒ष्य॒ति॒ वी॒णा॒ गा

था॒गि॒न॒ इत्या॒ह॒ दा॒वि॒रि॒ मं॒ य॒ज॒मा॒न॒ऽ सं॒गा॒य॒त॒त्ति॒ ते॒ना॒न्ते॒त॒ पा॒स॒गा॒य

न्ति॒ ॥ २ ॥ ऽऽ हर॒ह बी॒ वि॒ह्वि॒ स्स॒ष्टा॒यां॒ ऽऽ ग्नी॒षा॒मी॒या॒णा॒म॒न्त॒ स॒ः स॒ऽ स्था

यां॒प रि॒ह॒ता॒स्त्व॒ स॒ती॒ पु॒त॒ष्व॒दं॒ नं॒दा॒ वे॒ः सं॒गा॒य॒न्ति॒ दा॒वा॒रा॒वे॒र्नं॒ च॒

स॒लो॒कं॒ऽ ऊ॒ ब॒न्ति॒ ॥ ३ ॥ प्र॒जा॒प॒ति॒ना॒ स्तु॒त्या॒सु॒ ए॒व॒म॒ वा॒ह॒ र॒र्ह॒ः प॒रि॒ह॒ता

स्वंवंबा॥ सतीवरोहदेवसानीगायामन्ततः स॥ स्त्रितायां सप्तदनेष
जापतिना संगायन्ति प्रजापतिनेवैनं तदन्ततः सलोकं कुर्वन्ति॥ ए क
विंशतिरूपाः सर्व एकविंशास्तेन त्रयो राजुदालाग्निष्ठा न वति पर्ये
दास्वावत्तितः षाड्दलो स्वयरच्छा त्रयरच्छा त्वरू हादिरा स्वयरविच्छा
त्रयरच्छा त्पे धौलाश्वा स्वयर एवेच्छा त्रयरच्छा तपापा॥ सप्तदश एवं रूपा न
वन्ति प्रजापतिः प्रातः सकीत षुरारार॥ अपि उमधिपयन [illegible] स्पर्यः
स्तष्यासीत्ससा ढ्व॥ समडुवडुत्प [illegible] स्त उ दनिनत्स एषब [illegible] पतिरन

द्या ५ दत्र ४ न्न २

मध्यतोन

वडुञ्जु दासे स्त्तस्मा त्तस्य्रे प्म ण: श्लेष्म त्मोहि सम ० चन वत्ते ने खिने
नेडुण ग्मस्व मर्द्वय तित्त घत्मो ग्निषा नव तिम ध्यं वा एत्त घूपा नोंय द ॥
ग्निषा मध्य मेनत्स्वा ग्ण नोंय न्वा लिके स्वए खिन न्त्त दायुत नदे या तिरा
त्य पय दापो मय [illegible] त्ताउ [illegible] सीत ॥ त्या गोंव: स्व सा द्वं सम वडु
त्प वडु ष्ट उ द नि नत्स एषव्व न स्पति र नवत्मो ञ्जु दारु स्त्त स्मा त्तस्यु
र नि गंध्य द्धि सम नव त्ते स्मा डु ज्याते न स्त्तज ग्मोहि सम नव त्ता ने खिन
नेडुप ग्म सम र्द्वय तित्त घ न्ना व नित्तो ग्निषा नव त्ते स्त्त स्मा दि तमे त्ये ति

तेहारि
३४

तो नासिकां वक्षुषी स्वरावेनोत्त दायतनेदधाति ॥७॥ अपयत्तुं ताप्य मासी
यामजो समा [illegible] ऽसमवक्षुत्याम्याचन्त उदनिमनत्स एष ब्रुनस्मै तिरन्नवाद्भि
श्चेस्तु स्मात्तस्यां तरं तं सर्वमिव पुलमापंनवति तस्माद्रु हारि उद्रुवन्नवे
ति [illegible] ऽउवहिमजातेनेवेनं तदूपणासमद्भ्यत्वान्तारपुउदारत्वो
नवाता बालबिचाऽन्तारहिवक्षुषी बासश्चात्रस्वराविनोत्त दायुतंदधा
ति ॥८॥ अस्थिभ्य एवास्य खदिरः समनवत्तात्तस्मात्सदारुणो बहुसारो
दारुणमिवाय स्थितिं ते न [illegible] विनं तद्रूपणासमद्भ्यत्वान्तराबिचानवं
ति बाध्य खदिरा अन्तोराहिमजातो बाल्यान्य स्थीनि स्वरावनोत्त दायतने

दर्ध्यति॥ ६॥ मा० से स्य ए वास्य पत्नी॥ ३॥ सुम नवत तस्मा त्सु बहु र से सो लो
हि तर सा त्सु हित्त मे व हिमा० संन्तानो वि नं त्तडूणा॥ समर्द्ध य यत्सु न्ता र स्व
दिरा नवन्ति बाह्य पाला श्री॥ य न्ता रा णि लि स्त्री नि बाह्या नि मा० सा नि स्च ए ले
यां स्त्त दाय तेनै द ध्यति॥ २॥ य पमा द के वि० त्राति सुवं ता ए के वि० त्राति
र त्वे नयु ए के वि० श्रो वा ए ष य ए ष तु पत्ति द्वादश मासाः पं च र्त्तव स्त्र य उ म जा
का य सा वादित्य ए के वि० त्रां सा ध्वा म य ए ष व आ पत्ति र त्वे म तं व ... जो प
तिः य शं नेत्स्व० संस्तु ता त स्मि न के वि० त्राति म नी को मी या न प दृ ना प
न त तु षा० स मा नं का म्मे त्य तु त्स र्व पुः कम्मै॥ ३॥ ब्राह्मणा॥ ३॥ य प पा त

गौतमस्य । वृत्तरूतत्र स्तोमा न वर्तते तस्य बर्हिष्पवमानम स्ता-
त्वष्टा स्तोत्राज्यानि द्वादशस्तु माध्यंदिनः पवमानः षोडशस्तु एष्ठानि विं- ९७
शत्यामार्भे वः पवमान ... र्वं विंशत्याम् अग्निष्टोमस्साम ॥ तस्य हे-
के । अग्निष्टोमसामवृत्तः सामनेकं वेदान्तिनाग्निष्टोमानो । त्र्यस्त्रिंशत्तिंबद ता
त्तद्घदित पाठर्थु स्सा र्द्धं । स्तोत्रिय ं शस्त्रा सार्द्धमन्त्रेस्तूपं ं श ं संउ यं
तारं एष ं स पन्ते रं । शस्त्रमग्निष्टोमा यज्ञस्तोत्रान ॥ मं लोकम स्मेध ... लि ॥
॥ एकविं ंशतिः सवनीयाः पशवः सर्वे च्याग्नेयास्तेषां ं समानं वे-

न्न ३

कामैस्तु हैकेच्याहुर्हिचिन्वते एकादशिन्या वा तत्रे तत्र एवैकादशिनी बहु

काम स्तस्य कामस्याप्त्यै ॥ ३ ॥ सं० ब्रा० = तद्विषामा । पुरीषेणास्तु बसन्तीव

रीषवद्येषुर होहा मां जुहोति तत्षाम्नु क्रं ब्राह्मणां प्राणाय स्वाहापानाय स्वा

हेति द्वादशाग्निरस्तु वाक द्वादश मासाः संवत्सरः सं० ब्रा० संवत्सरः स

र्वे मध्यमध्यः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ४ ॥ एके वि० ब्रा० मध्यम महर्ते

वति । स्वसा वा आदित्य एके वि० ब्रा० सा ध्यमध्यः स्वेनैवैनं स्तोमेन स्था

यां देवतायां प्रतिष्ठापयति तस्मादेके वि० ब्रा० ॥ ५ ॥ पूर्वाद्वैके वि० ब्रा० ॥

५८

१११२

एकविंशो विपुरुषादवरोहस्थाअंगुलयो दशपाद्या आत्मैकविंश

स्तदेतेनैकविंशेनात्मन्नेवैतस्मिन्नेकविंशे प्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति

तस्मादेकविंशः ॥ ६ ॥ यद्वेवैकविंशः एकविंशो वा स्तोमानां प्रति

ष्ठा बहु खलु वा एतदेतस्मिन्नहन्युच्चावचमिव कर्म क्रियते तद्यदेतदे

तस्मिन्नहन्युच्चावचं बहु कर्म क्रियते तदेतस्मिन्नेकविंशे प्रतिष्ठा

यां प्रतिष्ठितं क्रियत इति तस्माद्वेवैतदेकविंशमहः ॥ ७ ॥ तेन सप्तातः

सवनान्यग्निं तं मन्येयाबन्धुरिति हितानां पाइन्द्रोमाज्यं शस्त्वैकाहिक

सु॰ ८१

सुपर्ण[illegible] ऋ॰ सविता बार्हतं [illegible] गं [illegible] मो [illegible] धु छंदः सं वचिव ऋ॰ ने स ऋ॰ ऋ॰

य श्च बार्हतै बृउगं कामोयु उवमाधु छंदा स्व तयारू त्रयोः कामयोह्नालि [illegible]

सं श्रोतः स्वनं ॥ १ ॥ अपातोमाअंदिन ऋ॰ स्वनं ॥ अयति छंदः प्रतिपु

न्नरूचती यस्य त्रिकडुकेषु महिषा यवाशिर स्मिन्नतिष्ठावा एषा छंदसां

यदतिछंदाः अयतिष्ठा अश्वमाध्य यज्ञानाम श्वमेधं स्पेवा स्वलाषवत्रिः

शस्तात्रिवः संपद्यते तानातं काममाप्नोति यत्रिवृद्देवः सोऽसुतमश्नुते ध

इत्थेवर एष एव नित्य एकाहानामह्नो हि साम इत्याहु विता स्व

चैता हूकेवर्हिष इति पांक्ती अथ पदो अयचास्त्वे कामहिवाकानि विवंद

बार्हतं वृहउगं माधुछंदः सं [illegible] ऋ॰ ७ सप्ति २

वा 57

५

यतीतिमरुच्चतीयं अपातानिष्कवल्यं महानाम्न्यः एष्ठं च वं तिमा
उरुपाः स्रगाधाः ॥ ८ सतिसर्हिवकामाम महानाम्नीषु सर्हिकामा ऽऽ
घमेत्यसर्वेषां कामानामाप्त्यै इडामदा... ... श्रेहेत्र चहुर्थ्याविपति
पंक्तीरुषषदा घेशास्त्रकाहिवेनिविविदं दधातिरूतंमाध्यंदिनं सवनं ॥ १ ॥
अपातस्तृतीयसवनं ऽऽ त्रुतिछंदाए तवृत्रतिपाद स्यादवस्यापिनित्तादवं ८
सवितारमोण्यारितितस्याएतादवब्रा लिगायत्नुवेस्याअचित्यादवसवित
रितत्तुवरामि वानचिन्म त्तिरूपमुडुष्यादवः सवितादम्ननाउतिसावित्रं ८
चोस्त्रकाहाकेनिविदं दधातिमहीपो

ग्रप्रस्

वापत्पिवी इद जोष्ठे इति वत्र सं वंघावापत्पिवीय ॐ ज्ञास्त्वे काहिके नि वि
दंदध्वत तुर्धिन्नो [illegible] बाजउ इंडोना च्यास्त्वाचैव ॐ शास्त्वे काहिके नि
विदंदध्वति कोउ वां मित्रावरुणा वृत्तायन्निति विश्वादव ॐ ज्ञास्त्वे का
हिकेनेविदंदध्वतीति विश्वादवांगा च्यपात च्याग्निर्मरुत्तां मरुद्वींचंदि
वो च्यर तिप्पि मा व्या इति विश्वानरीय ॐ ज्ञास्त्वे काहिके नेविदंदध्व
त्पारुडासरेडवं न्तः सव जा षस इति मारुत ॐ शास्त्वे काहिके नि वि
दंदध्वनीम म[illegible]पुवो च्यतिप्पि मुप बुंधमिति नवर्च्चे ञातवेदसीय ॐ

मा
५८

शास्त्रकालिकानिविदं दधातितघातिकाहिकौनिनिविद्वाना-निनव
न्ति इतिष्ठावज्यातिष्टोमः इतिष्ठाया-अथयुत्ये॥२॥ तास्येत
पशवो न वन्ति। अथ स्वस्तूपरो गोमगद्वतिपंवदशपर्येण्पास्तेषा
मुके ब्रास्नणामप्येते चार॥ णावसन्नायकपिंजलानाले नतश्री षा
यकानविंकाच षोच्यास्तिन्नारीतितितषा मुवोनकं॥३॥ अत्येता
नकवि॰ शानय ... चात्तमोदेवताच्य एकवि॰ शातिमवोविंशा
तिंपञ्चनानचतएतावन्तोविसर्विदवाद्यावन्तश्चात्तमोस्प देवताः

प्र १

सर्वे कामा अश्वमेधे सर्व्वा दिवा स्त्रीचा सर्व्वा कामानाप्नोवानीति मत्ते
पाडेपोत ॥ ७४ ॥ सप्तदशो वै पशुरश्वमेध सूपञ्चालन्धेन प्रजापतिः सप्तद
शः सर्वं सप्तदशः सर्वैमश्वमेधः सर्वे स्यात्मे सर्वे स्याव रुन्धे षोडश
षोडशेनारषुषोडशाकलं वाऽइदं सर्वं सर्वमश्वमेधः सर्वे स्यात्मे स
र्वे स्यात्मे वरुन्धे चतुर्या दशो चतुर्या दशाररापानाकाशेष्ठालेन्नातचतुर्यो
दशो मासाः संवत्सरः सर्वं संवत्सरः सर्वैमश्वमेधः सर्वे स्यात्मे
सर्वे स्याव रुन्धे ॥ ७५ ॥ अश्वे पपुरा बर्हिष्वमानात् ॥ अश्वं निनाच्का

५९

दानयन्तितेनपुवमामायासिर्ध्येन्तितस्मात्तेब्रात्मण०स्तुतबर्हिष्यवमा

नैष्ठिधामास्ताववमाक्रमयन्तिसयपुवपाजिश्वेद्विवावार्त्तेतसमद्धोम

यज्ञेइतिहविर्धानमुपानेत्याधयुराहहोतरित्रिष्टुहीतितनमिकादश

निहीतानानिष्टाति॥७॥यदक्रन्दः प्रथमंजायमानइति।त्रिःप्रथमया

त्रिरुत्तमयान्वाहाःपंचदशसंपद्यन्तेपंचदशोवैवज्रोवीर्यंवज्रोवीर्यं

णावतद्वीर्यमायजमानःपुरस्तात्पाप्मानमपहततदेवयजमानाय

वैववज्रःप्रदीयतेतयास्यप्रहृतेस्तृत०स्तेनैवतुपप्रागाछसनंनवाज्येपौ

का २
न ४

प्रागात्परमं यत्सधस्थमिति ॥ ७ ॥ एत उ ह त्यं । मा नो मित्रो वरुणो अर्यमा
युरित्वेत त्स्रु नेमधिग्मा वा वपद्वेति चेत्र खिं ज्ञादा त्रिनादेव बं क्ष्यो रि धु
हे एतां वृत्रघ्नी एतां पुरस्ताद्दधाति न दर्भा यतते न प्रगातां वदं आमत्यपो न दि
कवव वने [illegible] बहुव वनं ध्यावायामतिनिन त पाञ्चजनीत्साद्वेमवस्तूक्तमाव
पडुप प्रागाच्छसनं वाज्यर्वोप प्रागात्परमं यत्सधस्थमिति ॥ ८ ॥ श्रा ६०
वमा ॥ हुं ॥ एत उ त्यो ॥ यद्दधि [illegible]गाः पुरि शिष्टं नवति तदाह घ्राला
धि गासं हिरण्यपमित्य स्था [illegible]याया पस्य णान्ति तृस्थिनान्नमम विसं स्प

एत्रासांगम नृतानवं न ल

यन्ति सं स्तषु पशुषु पत्त्राः पांचेजैनि रूदायन्ति वृ त स्व श्व आ
पा ं ... मारीपं च मी वे चाति च द्र ता न्यत्त चरी णं ॥ १ ॥ निष्ठि त षु पां प
जै निषु मु हि षि म श्वा व्या प तिपाद यं त्वत्वे नो व षि वा से न सं श्रो स्मि वे ति
स्व गो ला व श्रा स्मु वा पा मि त्व षा वे स्व गो ला का य त्र प शु ६ सं त्व प य न्ति
नि सा य त्वा श्च स्वश्रि ये म हि ष्यु प स्थे नि ं व न्ने हू षा वा जी र तो धा र न्ना वि
ति मि षु नास्य व स र्वे त्वा य ॥ २ ॥ त या ः श्रा वे न्ना यो ः । श्व यं य ज मा नो ति म
पा
स्तु त्य न्ध्या च व गु दं वे हि ति तं न क श्वन प्र त्य नि मा म ष ति नि य ज मा नं प्र
२ या

तिप्रेतिः केश्चिद् दसदिति ॥३॥ अथ पादयुं ॐ मारी मनिनिमे पति। ॐ मा
रि ह्रायह्राय ॐ मारीय कासाकोशु ॐ न्तिं किलितं ॐ मारीं ब त्स निमे प ले
धर्यो ह्रायह्राय धर्यीय कोसकोश ॐ तक इति ॥४॥ अथ पब्रु स्वाम हिषीम मनि
म पति महिषि ह्रय ह्राय महिषि माता वतिपिता वते यं ह्रे त्तस्य र त ह म
इति तस्य शतं रा ॐ पुत्रा ॐ वर्यो च वन्तिता भ्रस्या ण ब त्स निमे पं त्ति
भ्रूल ह्राय ह्राय भ्रूल माता वा तपिता वा न य ह्रे त स्य को उत इति ॥
॥५॥ अथ पा कृता ता वा वा ता मनिमे पति। वा वा त ह्राय ह्राय वा वा त ॐ को

मा

नि

६।

दि

मनामुष्ट्वापयेतिति तस्य श्रातं राजन्मान्यत्र वर्यो नवंतितस्तु उक्तातारं
अस्यत्निमप्यं स्तुक्ता तं हे हाय हयउ ज्ञात स्तुत्वा मिनमुष्टुयत्तादिति । हो
ऽयप होता परि हे क्तामन्निमप्यति । परि हे त्कि हाय हाय परि घां क्रू
यदस्मान्यं दुरिष्टा इति तस्य श्रातं स्तनेया म गणं दुहितरा र्तु व
र्यो नवन्तिता होतारं प्रत्यन्निमे पन्ति होत हाय हय्ये होत र्यो द्द वासा
लना मगुमिति ।७। अप दन्तापाला गली मन्निमप्यति । पा लागलि हय
हय पालागलिय द्वरिता यवमन्निनपुष्टप स्तुमन्यत इति तस्य श्रातं

दोत्र संग्रहीतॄणां दुहितरोऽनु वर्धीयन्त वर्धयन्ति ताः चत्वारं प्रत्यन्ति मर्पयन्ति
वो त्तेहि यविहाय त्वं त्र्यंबु हरिगणाय वेमत्तिन पुष्टं बहुमन्यत इति॥ सर्वा
त्तिर्वा एषा भावं यद्दनि मिपिकाः सर्वे कामा अभ्याम्यात्सर्वेया वा वा
सर्वो न्कामा नाप्नवामेत्नुच्छापयं त्ति महिषीततं स्नाय पतंत्र तिपराय
न्यपतार ऋरत्निमर्त्तीम इवमन्तं तो न्चाद्दर्द्धिक्रा क्रोञ्च कारिषमिति॥
यो न्येपवाएतस्य न्चायुर्द्दिवताः कामन्ति॥ य यज्ञेन तं वा वं वृदन्ति
वा वमेवितत्नुन ते देवयज्या यो देवतानामनपक्रमाय वेग्यो यज्ञो गोमर्गे

वाजे १

ब्रपानुवर्तियावाजे रूपारत च्य श्वब्रस्य वन्नायाहार रन्तिनु श्वस्व ब्रपास्ती
ति ब्रदं त्तोन तपाक्रेयो दश्वास्यव ब्रत्यंत्तेमे दच्या हार स्वज्ञाता उतरा: ॥१॥
श्रतासु ब्रपासु । स्वाहानेतितिस्व [illegible] श्वरिचो ब्रत्यव: प्रतिपार त्यसदक्षि
ब्रसोघं ब्रदन्ति हर्बै याद्वारा ब्रपद्य यपाधय्धेप ब्युपविशन्ति ॥११॥ सोह
ताध्वर्युं पृच्छति । क: स्विदेकाकी चरतीति तं प्रत्याह सूर्यएकाकी चरती
ति ॥१२॥ ब्रह्माध्वर्युं होतारं पृच्छति किं स्वित्सूर्यसमं ज्योतिरिति तं प्र
त्याह ब्रह्म सूर्यसमं ज्योतिरिति ॥१३॥ ब्रह्मोद्गातारं पृच्छ[illegible]नि ॥

खे

63

पृच्छामि चा वित्तये देवसखेति तं प्रत्याहापि तेषु त्रिषु पदेष्वस्मीति ॥ ५४ ॥
र्य पा ज्ञाता ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । केष्वन्तः पुरुष आविवेशेति तं प्रत्याह
पंचस्वन्तः पुरुष आविवेशेति ॥ ५५ ॥ एत स्पात्र मन्वाया मुञ्छायास्य दसो
विद्वांसो यजमानमध्वर्युं तृतीये ण हविर्धान आसीनमन्त्यजपायनं
प्रयुपविशन्ति ॥ ५६ ॥ स होताध्वर्युं पृच्छति । कास्विदासीत्पूर्वचित्तिरिति तं
प्रत्याह द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरिति ॥ ५७ ॥ अथाध्वर्युर्होतारं पृच्छति । कईं
मरे पिशंगिलेति तं प्रत्याहाजारे पिशंगिलेति ॥ ५८ ॥ अथ [illegible] ब्रह्मोद्गा

६३

तारं पृच्छति। कुतस्य विष्ठाः कुतश्चरातीति तं प्रत्याह षडस्य विष्ठाः शतमक्ष-
राणीति॥१९॥ अथो ज्ञाता ब्रह्माणं पृच्छति। कोऽस्य स्वाद्य दन्तु वनस्पना नि-
मिति तं प्रत्याह स्वाद्य दाहमस्य तु वनस्पनानिमिति॥२०॥ अथाध्वर्युर्यजमानं
पृच्छति। पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या इति तं प्रत्याहेयं वेदिः परो अन्तः
पृथिव्या इति॥२१॥ सर्वाप्तिर्वा एषा वा वेः। यद्ब्रह्मसोऽधं सर्वे कामा अश्व-
मेधे सर्वैर्या वा वा सर्वान्कामानाप्नवामेति॥२२॥ उदितं ब्रह्मोद्यं प्रपद्या-
ध्वर्युर्हिरण्मयेन पात्रेण प्राजापत्यं महिमानं गृह्णाति तस्य पुरोरुग्

श्रीगंगायैनमः ॥

राणगर्वैः समवर्त्तताय इत्य प्यास्य पुरोनुवाक्या सुन्रूः स्वयं न्रूः ग्पमदु
तिहोताय द्भत्व आपत्तिमितिवेषः प्रजापतनत्वादनान्य न्य ... होतो
यजेति व [illegible] षड्ढ्त जुहोतियस्ते दैंतसंवत्सर एमहिमासंब न्रूवेतिनानु
वषट्कुरोतिसवैहुता ॐ हिंजुहोति ॥२२॥ ब्राह्मणं ॥७॥ अपातोघपा
नाॐहोमैः ॥ नालेवेवायुरा [illegible] वेश्वादेवस्य वपायावैश्वादेवस्यपवै
पायांॐहुतायांतदचित्तराजुहुयुरितिहस्माहसत्यकामोजाबालोवि
श्वावसान्विदवास्तादनान्यपादेवतेष्वा ॥ ॥ तीति ॥ ॥ ऐंड्राग्नस्य वपा

६४

६८

तिर

योंहुतायां॥ तदन्वितराजुहुयुरि[illegible]॥ तिहस्माहरुद्रः सोमाप्योमाउतंतका
विंडाग्नीविसर्वेदेवास्तादविनान्यपादवतंषीणानीति॥२॥ कायस
घपायां॥ हुतायां[illegible]॥ तदन्वितराजुहुयुरितिहस्माहरुद्रोजालिः प्रजापति
र्द्विकः प्रजापतिमुवाच अग्नये सर्वेदेवास्तादेविनान्यपादवतंषीणानीति॥३॥
एकविंशे[illegible]उमीस्यादवत्ते चउद्रुत्य॥ एकविंशतिधमचच्चापूर्वरे
युरितिहस्माहरुनाभेबयएतावंता॥ विसर्वेदेवायावंतय[illegible]उम्यो स्य
देवतास्त[illegible]देविनान्यपादवतंषीणानीति॥४॥ नानेव वारयुः

त्वै

६५

रुत्तो ऽग्नितः शौनकः किंभूतत्वेऽरं स्तद्देवता नाम्य पादेवतं श्रीणातीत्य
तेद्वा हते षां वृ वो न्यात्वे वात स्थिति ॥४॥ च्युपाह्रीं वा च या ह्रव क्यः ॥
स त्वं देव प्रजापते त्वान्निः प्रवा रयुः स चत्वं दव देवत्वान्निस्तद्देवि नाम्य पाद
वतं श्रीणातं त्वंड सायङ्क स्प सं स्तामुपेति नुह्व त्वतीति ॥६॥ हुता सु वप स्तु ॥
प्रपद्याध्वर्यू रजत नपात्रेण प्रजापते त्वं महिमानमुत्तरं गृह्णन्गृह्णातीति तस्य
पुरस्ताद्रूपः प्राणो निमिषाता महिमाव्यति विपर्यास्तयाज्याद्भ वाक्ये च्यथात
नामुना याऽएष एवं वृषेषा वृषद्भूतज्जुहोतीति पश्चाद्रात्रौ संवत्सर महिमान

६प

ता २

संबन्नवेतिनान्तवृषद्करोतितस्यांके ब्राह्मणं ॥७॥ नान्युपांपश्यनां [illegible] तेद्रष्टा

15
त्वं वधं वर्धं त्वश्वस्य दक्षिणा तोन्युपांपश्यनाम वन्द[illegible]वेदं[illegible]तु ररतो

श्वस्य पृष्ठं शाखास्वन्युपांपश्यनाम वपुन्ति विततमशाखास्वश्वस्य ॥८॥

तद्दु हावावस्मात्पयद्धिः ॥ इतरुत्पव ऊर्ध्वः पप एवनापोदित्यमिति

सर्वोच्चवस्थितिरुच्छ्रायस्तस्मान्नान्तरिक्षलोकं मध्येतिसर्वेस्त्री

मातिराउत्तमसहस्रेनैवतिसर्वेविसर्वेस्त्रामातिरात्रः सर्वेमध्य

मेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥८॥ तस्यत्रिवृद्बहिष्पवमा

तं ॥ पंचदशान्याज्यानि सप्तदशो माध्यंदिनः पवमान एकविंशानि
पृष्ठानि त्रिणवस्तृतीयः पवमानस्त्रयस्त्रिंशोग्निष्टोमसाम
एकविंशान्युक्थान्येकविंशः षोडशी पंचदशी रात्रिस्त्रिवृत्संधिर्यै
द्वितीयस्याह्नः पृष्ठ्यः षडहस्तच्छस्त्रमतिरात्रयज्ञो [illegible] स्तु नामन्तो
केनघ्नन्ति ॥ १ ॥ एकविंशतिः सवनीयाः पशवः सर्वे त्वाग्नेयास्ते
षां समानं कर्म तु हैके त्वाहुः श्वः एकविंशतिं ताल वेतानां नाना
द्वादशान्यो देवताभ्यो द्वादश मासाः संवत्सरः सर्वं संवत्सरः सर्वं

धरणिमाहात्म्यं
शत ६१००

मश्वमेधः सर्व्वस्थानेषु सर्व्वस्थावरजंगमे ॥ ६० ॥ त्रयोदशाध्यायः ॥ पार्वत्युवाच ॥ एतन्न हि श्रुतं मेतादेव पापः श्रोणिकोजनमेजयं पारिक्षितं याजयामास कारणं तत्र पुण्यं सर्व्व पापप्रणाशनं सर्वे ब्रह्महत्यामपजघान सर्वं च हत्यापापं प्रणाशं सर्वे ब्रह्महत्यामप हन्ति त्यागमपनयं जनता ॥ नादतं ॥ गीतं च चत्वारः सं दीविनिधनं ...

[illegible]

पाडनमेजयइति ॥ १ ॥ शतृ एवं पार्वित्युवाच हनीज्यातिस्ततिराजनस्ते गर्भि समसेनमितृ एव पार्वति युवाच हनीमारतिराचस्तनागमन मातर एवम्हवे

ऽहीनोऽभ्यायुरतिरात्रस्तेन ह क्रतसेनमित्यातेयं पारिक्षितीयास्तादेत
द्गाथयाभिगीतं पारिक्षिता यजमाना अश्वमेधैः परोवरं। अपजहुः
कर्म पापकं पुण्याः पुण्येन कर्मणेति॥३॥ एतेन वै ऽहीनोऽभ्यति
जिदतिरात्रस्तेन ह पर आट्णार ईजे कौसल्यो राजा तदेतद्गाथया
भिगीयते म...रस्य परः पुत्रोऽश्वं मेध्यमबंधयत। हैरण्यनाभः कौसल्यो
दिशः पूर्णा अमंहतेति॥४॥ एतेन वै ऽहीनो विश्वजिदतिरात्र
स्तेन ह पुरुकुत्स ऐक्ष्वाको राजेजे तस्मादेतदृषिणाभ्य

न्तंस्माकमत्रपितरस्तआसंत्सप्तऋषयोदौर्गहेबध्यमानइ
ति॥९॥ एतएवबहुर्बिर्ऋचैर्हनी । महाब्रतमतिरात्रास्तेनहमरुत्तं
च्याविक्षितईजे । आयोगवोराजानंस्पद्दतान्तामरुतःपरिवि
ष्टारोग्निःसन्नाविश्वेदेवाःसभासदोबन्नुरुभ्रुसत्तदतन्नापयानि
गीतंमरुतःपरिवेष्टारोमरुत्तस्यावसन्गृहा । आविक्षितस्या
ग्निःसेनाविश्वेदेवाःसभासदइतिमरुत्ताहावेतस्यपरिवेष्टा
रोग्निःसेनाविश्वेदेवाःसभासदोनवेत्तियोश्वमेधेनयजते ॥

रात एव तद्वै त्रुहत्नी ॥ च्यातो यो मा त्तिरात्रस्तेमे हेतु न त्केवर्ई
त्रयां वालो राजो क्रियवयद्वति हो बुराणं वाला ना यदा न तु दल
त्रापं या त्रिगीतमुखं वामध्यमा त्र न त क्रियाण मृतिरुरुष : । पां वा
लः परिव क्रायो ०ं सहस्रशतं दक्षिणामिति ॥ ७ ॥ त्रपद्धिनीयया स
हस्रमास त्रयुताशतावपं वे ... विं ०ं शति : । दि ... क्कादि के : पा वा
सानं ब्राह्मणायो वि निजि इति ॥ ८ ॥ विहृदग्निष्टोम : । पं व दशेत
सप्तदशं रतीयमुह : ॥ सो क्रि कामक विं ०ं श : षोडशी पं व दशीरा त्रि

९८
१४९७॥

घि १

श्रि

स्त्रिवृत्त्वं रिन्त घोन्तुष्टुप्सं पन्नस्तेनाहातन ब्रसाहिं तवर्मई जमा स्तो
राजायु त्रि नाहि तवने ८ सरस्तु दस्तक्कोपयान्निगीतं वृत्तु दृशाह्नितव
नोराजा संग्राम जिद्भ्यानाड्डाय वृत्र घ्नब ध्वान्त स्माहिं तवने ८ सर
तुति ॥ ९ ॥ वेत्र विधि ८ शाः पवमानाः ॥ चिहृद न्यावृत्तं वत्र चय चारि ८ शाः
पवमाना एव वि ८ शम न्यावृत्तं मष्टाव . त्वारि ८ शाः पवमाना स्त्र
या स्त्रि ८ शम न्यावृत्तं मा गिष्टाम सामौ द्वावि ८ शान्युक्थ ● त्को न्यक
वि ८ शाः षोडशी पंचदशी सत्रि त्रि स्त्रिवृत्सं घिरिति ॥ ० ॥ एतद्वा स्तोः

३

क्रान्तोत्तुनमहेतुनचरतोदोःषत्तिरीनेतुनेद्धेमांव्याप्तिव्यानश्री
त्वयुंचरतोमांत्तुदत्तज्ञापयान्निगीतमर्सप्तरिनेरत्तादोःषं
त्तिर्यंमुनामत्तुंगंगायांवृत्तेब्र बध्नात्वंव· पा येत०हुयानिति॥
॥॥त्रुपद्वितीययात्रयस्विं०त्रा०त्रातत०राज्ञा म्बा त्र्वह्वायाम
स्यानांसोपुष्विर त्वपष्ठादन्यानेमायात्र्मायुंतमईति॥१२॥त्रुपद
तीययो।त्राकेत्तलानाउपित्वपस्रानरतंदोर्षपरःसदस्वानिंडा
याश्वान्मध्याप्डयाहरद्विजित्वपपिवी०सर्वामिति॥१२॥त्रुप

णि वृम्मिणामिति ॥६॥ अथ द्वितीयया ॥
षट् षट् षड्ढा सहस्राणि ययङ्ङा काकपित्तुस्तव ॥ उद्दीरतत्रयस्त्रिं
शाः षट् सहस्राणि वृम्मिणामिति ॥७॥ अथ तृतीयया ॥ सा त्वा सा द
अजमानेषां त्वा नेरा द्विस्रुस्स्वजि । अथ मौदिं उ सा मनोरप्यन्त्वाल्पणा
यन्निरिति ॥८॥ गोविनातनत्रातानीकाः सा त्वा जितर्द्विजकारूपस्पा
स्पमादीयततोहिंतदधीकारायोगीं अद्यत अथा त्वासामपीशः पा
स्मऋतिघृदन्तः ॥९॥ तस्पद्विषअचड्विंशः पवमानाः त्रिहृदत्वा

वृतं वतुश्च चात्रिं॰ शाः पवमाना एकविं॰ शान्या ज्यानि त्रिणावानुकौ
न्याकविं॰ शानि। एष्टाविषड्विं॰ शाः पवमानास्त्रयस्त्रिं॰ शमध्याव चै
मा त्रिष्टोम सोमादे कविं॰ शानु न्याकविं॰ शाः षोडशी पंचदशी रात्रि
स्त्रिवृत्संधिः ॥ २॥ तादत्त क्रापयात्रिगीतं॰ शतानीकः समंता सुभ्रमध्य
ं॰ सोचात्रितोहृयं। व्यादत्तयज्ञं काशीनांनरतःसचतामिविति ॥ २०॥
त्रपद्वितीयया। श्वेतं॰ समन्तो सुभवशेंवुरं न्तं॰ शतानीको हस्तसापु
रूपमेध्यं। व्यादाबीयस्सकोदशामासाम ध्यं॰ शतानीको मा विनातनं

पु: २

यं इति ॥ २२ ॥ अथ पवित्रं [illegible] महादेवस्य पुनरत्तानां [illegible] द्रष्टव्यं नापरे जनाः ॥
[illegible] एवं प्रोक्तो मया [illegible] इति ॥ २३ ॥ अथ पातालं [illegible]
नां समयं प्रति [illegible]
तां [illegible]
[illegible]
एकविंशति [illegible] स्थितायां ॥
[illegible] एतासां देवतानां माहात्म्यं [illegible]

ब्रह्मवै बृहस्पतिस्तद्ब्रह्मण्येवान्ततः प्रतितिष्ठति ॥२५॥ अथ यदे
कविंशतिर्भवन्ति । एकविंशो वा एष य एष तपति द्वादश मासाः
पंच र्त्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकविंश एतामभिसंपदं ॥२६॥ ५
देवसात्रीयायां संस्थितायां चतस्रश्च जायाः कुमारीं पंचमीं चत्वारि
च शतानि परिवारीणां तां प्रासमुदितं दक्षिणां ददाति ॥२७॥ अथोत्तरं
संवत्सरमथ पशुभिर्यजते षड्भिराग्नेयैर्वसन्ते षड्भिरैन्द्रैर्ग्रीष्मे
षड्भिः पार्जन्यैर्वार्षिकैस्ते वा वर्षास्तु षड्भिर्मैत्रावरुणैः शारदैः षड्भि

१२॥

रं ह्रावेक्षाविर्दध्वं तेष ड्विंशं ह्राबार्हस्पात्यः स्त्रिवृत्रार्ध षड्ऋतवः संव त्स
रः स्त्रे एष एव संवत्सरः प्रतितिष्ठति षड्विंशा द्देतत्पशुर्वो ऽन्नं वत्रिंषड्विंः
शोद सराहो हतीबृहत्यामधि स्वर्गो लोकः प्रतितिष्ठितस्तद्वत्तो हृद
त्यैव हंद साः स्वर्गे लोके प्रतितिष्ठति ॥ २ ॥ ब्राह्मणं ॥ ६ ॥ तृतीयः प्र १२
पाठकः समाप्तः ॥ ७ ॥ कांडं ॥ १ः [illegible] ६ ॥ पुरुषो ह नारायणो ऽकामयताति
तिष्ठेयꣳ सर्वाणि भूतान्यहमेवेदꣳ सर्वꣳ स्यामिति स एतं पुरुष
मे[illegible]धं पञ्चरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत तेनेष्ट्वात्यति

समा १०६॥

ष्ठत्सर्वाणि भूतानिदं सर्वमभवद् ॥ तितिष्ठति सर्वाणि भूतानीदं सर्वं
भवति य एवं विद्वान्पुरुषमेधेन यजते यो वैतदेवं वेद ॥१॥ तस्य त्रयो
विंशतिर्दीक्षाः । द्वादशोपसदः पंच सुत्याः स एष चत्वारिंशद्रात्रः सदी
क्षोपसत्कश्चत्वारिंशदक्षरा विराड्वि ॥ राजमभिसंपद्यते ततो विरा
डजायत विराजो अधि पूरुष इत्येषा वै सा विराडेतस्या एवैतद्विराजो
यज्ञं पुरुषं जनयति ॥२॥ ता वा एताः । चतस्रो दशता नववन्ति तत्प दशतो
श्चतस्रो दशता नवान्यष्टौ विवृतो कानामाप्नोदि सांविमृग्मवृत्ता

ता ५१

॥१४॥ 73 ७३

कं ब्र पमयादशातो गुर्वं[illegible]त्तरिक्षंद्वितीययायादिवंर[illegible]यादिशश्चतुर्थ्या
तत्पावत यजमान इममेव लोकं ब्र पमयादशातोग्नात्यन्तरिक्षंद्वितीयया
दिवंतृतीययादिशश्चतुर्थ्यैतावद्वा इदं सर्वंयावदिमेलोका
दिशश्च सर्वं पुरुषामेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ३ ॥ एकादशा
ग्नीषोमीयाः पशव उपवसथे त्वाष्ट्रं समानं कर्म्मैकादश यूपा
एकादशाश्चरशना[illegible]ष्टुभेत्रिष्टुब्वीर्यंत्रिष्टुब्वज्रोत्तेणैवतद्वीर्ये
णायजमानः पुरस्तात्पाप्मानमपहति ॥ ४ ॥ ऐकादशिनाः स्युस्त्या

ष्टुप् पशवोऽनुभवन्ति। एकादशाक्षरा त्रिष्टुब् वज्रस्त्रिष्टुब् वीर्यं त्रिष्टुब् वज्रे
णैव तद्वीर्येण यजमानः पाप्मानमपहन्ति॥ ४॥ यद् द्वादशिका दक्षिणा भ
वन्ति। एकादशिनी वा इदं सर्वं प्रजापतिर्यद् द्वादशिनी सर्वं हि प्रजा
पतिः सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै॥ ५॥ सर्वा एव पुरुषमेधः
पंचरात्रो यज्ञक्रतुर्भवति। पांक्तो यज्ञः पांक्तः पशुः पंचर्तवः संवत्सरो
यत्किंच पंचविधमधिदेवतमध्यात्मं तदेनेन सर्वमाप्नोति॥ ६॥ तस्या
ग्निष्टोमः प्रथममहर्भवति। अथोक्थ्योऽथातिरात्रोऽथोक्थ्योऽथाग्नि

सामः स वा एष उत्तमयतो ज्योतिरुत्तमयत उत्कृष्टः ॥ ५ ॥ यवमध्यः पंचद

शो भवति इममेव लोकाः पुरुषाममेष उत्तमयतो ज्योतिषो न्ता इममेलोको

ऽयमग्निर्नामात त्यादित्यनामेषु तस्मादुत्तमयतो ज्योतिरुत्तमगुत्कृष्टश्चात्मा

ति सात्र स्तत्पादत्ता उत्कृष्टा भवति सात्रमस्मिन्ता न भवत तस्मादेयमात्मा

ज्ञ न परिहितो पराणादेष बुभिषि भ्राति साद्वाहुा ६ समध्यात स्मात्पक

मस्यो तुत हावे द्विष त्तंच्चारव्वा मयम्मे वास्ति नास्य द्विषच्चारवाद्वत्ता

द्दृष्टे [illegible] ए वं विद्वा ॥ ७ ॥ तस्यायमेव लोकः स पयमम हः । [illegible] यमपासि

७६ ७४ १

को घ स त्त रु उ र्ध हं र्हु म स्मा ज्ञो को द र्बो बी न मं त्तारि सा त्तें द्वि ती य म ह
त्त दु स्प यी ष्मा रु उ रं त रि स्तो मि वा स्प म ध्य म म ह रं न्तो रि स म स्प घ र्षो ग्रा र द्दो
हे च प दू र्भ मि त्त रि स्रा द र्बो बी नं दि व त्त घ उ पं म ह त्त दु स्पा मं त्ते स्रो
त्पा ग्रो रि वा स्प पं व म म हे र्प्यो र स्प श्रि श्रि र रु उ र्दि स्प वि द् • व तं ॥ १ ॥
श्री पा ध्या त्मं प्र ति ष्ठ वा स्प प्र प म म हे ः प्र ति ष्ठो ग्र स्प घ सं न्तो रु उ र्घु
र्घ प नि श्म या ग्र वा वी नं म ध्या त्त द्वि ती य म हे त्त द स्प यी ष्म रु उ र्मा
मि वा स्प म ध्य म म हे र्मा ध्य म स्प घ र्षो ग्रा र द्दा हे च प दू र्हु म ध्या द र्बा

द्वीन्॰८ श्रीस्मिन्त्स [illegible] श्चेतुर्थमृहृत्स्न्तदृ स्याद्मन्तरस्तेः ॥ त्रिरेवा स्यपं

वमभृहः त्रिरो स्याद्भिनिर रुत्तरवमिमृचलोकाः संवत्सरस्यात्मा

वपुरुषामध्यमन्नि संपचांतस्मुर्वं वाइमृत्लोकाः सर्वं॰ संवत्सर

सर्वेमात्मा सर्वं पुरुषामध्यः सर्वे स्यात्स्य सर्वं स्यावरुत्थो ॥ ॥ ब्राह्मन ७४

तां ॥१॥ यः पयस्मात्पुरुषाम [illegible] ॥ इमान्विलोकाः हृदयमेवपु

रुषो यायंप्रवातस्मात्लोकां पुरिशात तस्मात्पुरुषस्तस्यपदपुलो

त्विकष चंतं तदस्यां चेमृ यस्तपदस्येतदंवेतम् [illegible] स्तत्स्यदस्यतेद

स मेधस्तस्मात्पुरुषो मेध्योऽपायदस्मिन्मेध्यास्तु सुषानालभते तस्मादेव पु
रुषमेधः ॥१॥ तान्वै मध्यमेऽहन्नालभते। अन्तरिक्षं वै मध्यममहरन्तरि
क्षमु वा व सर्वाणि भूतान्यायतनमपाञ्च यत्रैवा एतत्पशवस्तदुदरं मध्यम
महरुदरं तदन्वेदयति ॥२॥ तान्वै दशदशालभते। दशाक्षरा वि
राड्विराडु कृत्स्नमन्नं कृत्स्नस्यैवान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥३॥ एकादश एकादश
तेऽभ्यालभते। एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणै
वैतद्वीर्येण यजमानो मध्यतः पाप्मानमपहते ॥४॥ अष्टाचत्वा
रिंशतं मध्यमे यूप उपालभते

ध

अष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवास्मै पशू-
नवरुंधे ॥५॥ एकादशिनीका दक्षिणतस्त्रिष्टुभ एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रि-
ष्टुब्वीर्यं त्रिष्टु[illegible]ब्वज्रेणैव तद्वीर्येण यजमानाद्भ्रातृव्यं पाप्मानमपह-
न्ति ॥६॥ अ[illegible]ष्टौ त्वमानात[illegible]नता॥ अष्टाक्षरा गायत्री ब्रह्म
गायत्री तद्ब्रह्मणैव तदस्य सर्वं वाप्तोन्नमं करोति तस्माद्ब्रह्मास्य सर्वस्या-
न्नमनित्या[illegible]हुः ॥७॥ तावि प्राजापत्यान्नवन्ति ॥ ब्रह्मैव प्रजापतिर्ब्रह्मा-
हि प्रजापतिस्तस्मात्प्राजापत्यान्नवंन्ति ॥८॥ सर्वे पशून्नुपाकरिष्यन् ॥

७५

रे एतास्तिस्रः सावित्रीराहुतीर्जुहोति देव सवितस्तत्सवितुर्वरे
ण्यं विश्वानि देव सवितर्दुरितानि सवितारं प्रीणाति तिस्रो ऽस्मै प्रीत एतानु
रूपाण्यनुमत्तो ऽसौ इति तेन प्रसूतानालभन्त ॥ री ॥ [illegible] ब्रह्मणा ब्राह्मणान्मा
सनाता ब्रह्मणे ब्राह्मणा ब्रह्मैवैतद्ब्रह्मणा समर्द्धयति क्षत्राय राज
न्यं क्षत्रं वै राजन्यः क्षत्रमेवैतत्क्षत्रेण समर्द्धयति मरुद्भ्यो वैश्यं वि
शो वै मरुतो विशमेवैतद्विशा समर्द्धयति तपसे शूद्रं तपो वै शूद्र
उस्तप एवैतत्तपसा समर्द्धयत्यथ यामता देवताय पशूनां पशुभिः

समर्दयति तानमे ॐ समर्द्धा: समर्दयंति सर्वैः कामैः ॥११॥ आज्येन तु होति
तेजो वा आज्यं तेजसैव अस्मिन्न तेजो दधात्याज्येन तु होत्येन देवानां प्रि
यं धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनां धाम्ना समर्दयति ए नेॐ समर्द्धीः समर्द
यति सर्वैः कामैः ॥ ॥१२॥ इति पुरस्तात्स्वुरूपानं ॥ अथ दक्षिणतः पुरुषो नारा
यणेनाभिष्टौति सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपादि सेते
न नेषो ॐ शीर्षे नेषोॐ सर्वं वा इदं सर्वैः सर्वे पुरुषमेध: सर्वस्या
प्त्यै सर्वस्यावरुध्या स इच्छेमसी इच्छेमसी होतु पास्ता त्पाव नम

तन्मद्दृश्यत्वे वा घोषवत्त्वेषतत्वेनमेतदाह तत्त्वध्ये ग्निचतताः पञ्चावा

वरुवुरसंज्ञताः ॥ २॥ अथपाहंनंवागनु वादा पुरुषमात्रंविति

षि पायु दिसं स्थापयिष्यसि पुरुष एव पुरुषमत्स्य तीतित्ता न्य

ग्निन्वतानाने वोदस्जत्तदेव त्वा अथाहुतीर्जुहोत्तानि सा

द्देवता अथ प्रीणात्ता एतं प्रीता अथ प्रीणं स्वार्थैः कामैः ॥ १९॥

अथाज्येन जुहोति तेजो वा आज्यं तेज एवास्मिंस्तेजो दधाति ॥ २०॥

एकादशिनीः संस्थापयति एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रि

११ ष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्जगत्यो वै तद्वीर्येण यजमानः पाप्मानमपहते । ऽपेत दय

११॥ नीयायां संस्थितायां । एकादशावशाऽच्छन्दे बध्याऽच्यालच तामैत्रा

वरुणी बिश्वदेवी बार्हस्पत्या एतासां देवतानामाप्त्यै तद्बार्हस्प

त्याऽन्त्यान्नवन्ति ब्रह्म वै बृहस्पतिस्तद्व ब्रह्मण्येवान्ततः प्रतितिष्ठ

ति ॥ २ ॥ ऽप्रयादेकादशान्नवन्ति । एकादशाक्षरा त्रिष्टुप्त्रिष्टुब्ज

त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्जगत्यौ वै तद्वीर्येण यजमानोऽन्ततः पाप्मानमप

हते । त्रेधा तद्वुदवसानीयायां सा च्चव बंधुः ॥ ३ ॥ ऽप्रपातादक्षिणानां ॥

मध्यं भवति सर्वस्याप्युदन्यदूर्ध्वं ब्राह्मणस्य वचित्तात्मपुरुषं प्रावी
दिग्घोतुर्दक्षिणा ब्रह्मणः प्रतीच्यध्वर्योरुदीच्युद्गातुस्तदवाहो
त्रकाश्यपान्वाचनकाः ॥ अथ यदि ब्राह्मणो यजते ॥ सर्वं वेदसं
दद्यात्सर्वं वै ब्राह्मणः सर्वं सर्वं वेदसं सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्या
प्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ १९ ॥ अथात्मन्नग्नी समा[illegible]रोह्योत्तरना
रायणेनादित्यमुपस्थायानपेक्षमाणोरण्यमभिप्रेयात्तदेव
मनुष्येभ्यस्तिरो भवति यद्यु ग्रामे विवत्सेदरण्योरग्नी समारो

सोत्तरनारायणेनैवादित्यमुपस्थाय गृहेषु प्रत्यवस्येद्यतान्य
ह्रेकेचैना हरेत तथैन प्राप्नुयात्स वा एष न सर्वस्मा इव वक्तव्यः स
र्वं हि पुरुषमेधो न त्सर्वस्माऽइव सर्वं ब्रवाणीति यो न्वेव ज्ञातस्तस्मै
ब्रूयादथ योनूचानोऽथ योस्य प्रियः स्यान्नत्वेव सर्वस्माऽइव ॥२०॥ ब्रा
स्तता॥२॥ ष्ठां॥ ब्रह्म वै स्वयंभु तपोतप्यत। तदैक्षत न वै तपस्या
नन्त्यमस्ति हन्ताहं भूतेष्वात्मानं जुहवानि भूतानि चात्मनीति
तत्सर्वेषु भूतेष्वात्मानं हुत्वा भूतानि चात्मनि सर्वेषां भूतानां

१८

78

३ अध्यायः॥ ८६॥

ॐ अग्निष्टोम् ॐ स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येति गच्छत्येवैतद्यजमानः सर्वासामेवैतस्यै सर्वा

न्नामेवैतद्ऋतु चो सर्वेषां ऋतूनाम् ॐ अग्निष्टोम् ॐ स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येति ॥ ॥

तस्मादेष सर्वासाम [illegible] क्षेदशरात्रो यज्ञक्रतुर्भवति । द्वादशाहः सरात्रिरात्रः ॥ द्वि

रातुर्त्तेत्स्तमत्रं त्तत्स्नास्पवान्त्रा पत्या वसत्यैतस्मिं ऋग्निप र्द्धी वि

नेति परमो वा एष यज्ञक्रतूनाय त्सर्वासामयः परामतेवनं परमतां ना

मयति ॥ २ ॥ तस्याग्निष्टुदग्निष्टोमः प्रथममहर्भवति । अग्निर्वै अग्नि

र्वै ष्टुदग्निष्टोमाग्निमुखा वै सर्वा देवाः सर्वेषां देवानामाप्त्यै त

स्याग्नेयाग्रहा न वं त्याग्नेय्यः पुरोरुवः सर्वमाग्नेयमसदिति ॥ सू ॥
रिं ऊ स्तु ड्डु क्थ्या द्वितीयमहर्न्नेवति ॥ इन्द्रो वै सर्वे देवाः सर्वेषां देवाना
मात्मैतस्यैन्द्रा ग्रहा न वं त्यैन्द्र्यः पुरोरुवः सर्वमैन्द्रमसदिति ॥ मा ॥
रुत्येस्तु ड्डु क्थ्या स्तृतीयमहर्न्नेवति ॥ सूर्यो वै सर्वे देवाः सर्वे
षां देवानामात्मैतस्य सौर्यो ग्रहा न वन्ति सौर्य्यः पुरोरुवः सर्वं सौ
र्यमसदिति ॥ प ॥ वैश्वदेवं चतुर्थमहर्न्नेवति ॥ विश्वे वै सर्वे देवाः
सर्वेषां देवानामात्मैतस्य वैश्वदेवा ग्रहा न वन्ति वैश्वदेव्यः पु

रो रुवः सर्वैर्विश्वादेवमसदिति ॥१९॥ आश्वामधिकं मध्यमं पंचममहर्भ
वति । तस्मिन्नश्वं मेध्यमालभन्त तश्वामेधस्य वपास्ये ॥७॥ गोरुषमाधिकं
मध्यमं षष्ठमहर्भवति । तस्मिन्मध्यां पुरुषानालभन्त तत्पुरुषमधस्य
वास्ये ॥८॥ अस्तोर्यामः सप्तममहर्भवति ॥ सर्वविष्णायज्ञकैर्नामाप्ये
तस्मिन्सर्वांस्तमेधान्नालभन्त तत्सर्वमेधस्याप्तिः सर्वाप्रापां वपा वपावतां जुहोति
शिवचउत्तरो वपाबकानां संवेश्वामेषधिवनस्पतीनां श्रविकिरंत्ति
श्रष्णाणां वाउग्णां वास्वमन्नं जुहोति त्वनस्पा स्वनस्पास्ये सर्वैर्जुहोति स

र्वस्मै जुहोति सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै प्रातःसवने हुतासु वपास्वेवमेव
तृतीयसवने हुतेषु हविःषु ॥ ५ ॥ त्रिणवमष्टममहर्भवति । वज्रो वै त्रि
णवो वज्रस्त्रिणवः खलु वै सर्वं स्तृत्वं तद्वज्रेणा[illegible] वृ[illegible]द्वा स्तृणाति ॥
त्रयस्त्रिंशं नवममहर्भवति । प्रतिष्ठा वै त्रयस्त्रिंशः प्रतिष्ठित्यै ॥ ६ ॥
विश्वजित्सर्वपृष्ठोऽतिरात्रो दशममहर्भवति । सर्वं वै विश्वजित्सर्व
पृष्ठोऽतिरात्रः सर्वस्य सर्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ७ ॥ २ ॥ अथ पा
त्ता दक्षिणा नीयन्ते । मध्यं प्रतिराष्ट्रस्य यदन्यद्ब्राह्मणस्य वित्तात्सभूमि सपुरु

षं प्राची दिग्घोर्द्ध्वा दिशो ब्राह्मणाः प्रतीच्या धर्यो रुदी बुद्धान्तन्तदे

वाहारकाद्यच्चा ॐ चक्राः ॥ २ ॥ तन्नाहितं नं विश्वकर्माणो वनु

ई जातान्नष्टात्पतिष्ठत्सर्वाणि भूतानीदं सर्वं हेम नवेदितिति ४

ति सर्वाणि भूतानीदं सर्वं नवेति य एवं विद्वान्ब्राह्मणो माध्यन्दिनयजन

यावेत्तदेवं वेद ॥ ३ ॥ तं ह कश्यपाया जयं चकार तद्दुपि न्नमि

ः श्रोत्रं जागोन्नमामर्त्यः केश्चन दानुमर्हति विश्वकर्म्मणो वन

मं रक्षां सिद्ध्याप्तपमंस्पतिस्पालिन्त्विवस्पमुष्पामृता विषुतसंग

अध्य
८१

॥ अथारण्यकसंज्ञकं कांडस्यासमाप्तिपर्यन्तम्॥

१ अध्यायः॥ ६॥

दुःकश्यपायेति॥ १५॥ ॥ ब्राह्मणम्॥ ३॥ ॥ अर्द्धः प्रपाठकः॥ कंडिका॥ ४६॥ अथास्मै प्र
शानं कुर्वन्ति॥ शुभं भवतु॥ कल्याणमस्तु॥ इत्यरण्यमेधनाम कांडं समाप्तं॥ प्रपा० ३॥
संवत् १९०४ वर्षे मासज्येष्ठ धुरतिथि ३ वार सोमे लिखितं मिहीपुस्तकं॥ श्री॥ याज्ञिक
विश्वनाथात्मजयाज्ञिकसर्वात्मात्मजयाज्ञिकदेवकृष्ण विभाग॥ पुण्यार्थेकरणार्थं लि॥

॥ याज्ञिकसर्वांगिना कंठपुस्तकं पंजन १ घार शुभं मिसयाना

धपाठ्य धर्मपाठनापना मक वैद्य नाथस्य

सिवर्ज
८१

१८०